

Volt-e hatása a gazdasági válságnak az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat hívásadataira?

A családon belüli erőszak napjainkban egyre inkább a média és a közérdeklődés homlokterébe került, szinte hetente hallunk/olvasunk halálos kimenetelű, véres családi konfliktusokról, drámákról a rádióban, televízióban, a nyomtatott sajtóban. Ugyanakkor nagyon sok esetben a külvilág elől rejtve maradnak a családon belüli erőszak jelei. Ez a tény bátorított bennünket arra, hogy megvizsgáljuk az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT) hívásainak alakulását, három félévet átfogóan.

A kutatás környezete

Az OKIT 2005. április 1-én kezdte meg működését a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet (ma Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet), azaz a szakminisztérium egyik fontos háttérintézményének főosztályaként.² Mivel a családon belüli erőszak áldozatainak sokszor korlátozottak a lehetőségei a külvilággal való kapcsolattartásra, a segítő lehetőségek igénybevételére, fontos kiemelni, hogy a szolgálat az egész ország területéről mobil és vezetékes telefonról egyaránt ingyenes zöldszámon, a nap 24 órájában, a hét minden napján elérhető. A telefonhívásokat diplomás, a krízistelefonos feladatra speciálisan kiképzett szakemberek fogadják. A beérkezett hívásokat, a leglényegesebb, kliensekre vonatkozó információkat az ún. hívásnaplóban rögzítik, amely egy Microsoft Access adatbázis-kezelő rendszer, programozott kezelő felülettel.

A munka kezdetektől szigorú protokoll szerint folyik. Ennek meghatározó eleme az alapvető cél megfogalmazása volt, miszerint: „Az OKIT működésének célja a krízis, a családon belüli erőszak megelőzése, kezelése, szakszerű szakmai módszerek kidolgozása, működtetése, az érintettek részéről a segítő szolgáltatások elérésének könnyítése, az érvényben lévő jogszabályok érvényesülésének segítése. Az OKIT értelmezésében a krízis kockázatos helyzet, működési zavar, (...) válság, amikor a beavatkozás elkerülhetetlen. Tovább szűkítve a kört, a krízis a családon belüli erőszak következtében beállt súlyos válsághelyzet”³. Az OKIT a régióként jelenlévő kríziskezelő hálózat részeként működik, szoros együttműködésben áll hálózati partnereivel, akik intézményeikben a krízisfőrohelyeket biztosítják, illetve a titkos menedékházat (Védett Házat) üzemeltetik, ahol a családon belüli erőszak áldozatainak tudnak biztonságos elhelyezést és személyes segítő lehetőségeket biztosítani.

Az OKIT munkatársai kizárólag telefonon keresztül állnak kapcsolatban a hívókkal, a velük történő személyes találkozásra nincs mód. A hívók megtarthatják *anonimitásukat*, az etikai normáknak megfelelően beleegyezésük, kérésük nélkül semmiféle olyan adat nem kerül rögzítésre, ami alapján beazonosítható lenne személyük. A telefonhívásokról hangfelvétel nem készül. Amennyiben a kliens helyzete, problémája további jelzést, intézkedést, beavatkozást igényel, úgy vele egyeztetve rögzítik, kezelik adatait.

¹ A szerző az OKIT munkatársa. Az adatgyűjtésben közreműködtek: Lajter Zsuzsanna, Molnár Andrea, Szolnoki Norbert. Szakmai vezető és lektor: Zelenák József, az OKIT főosztályvezetője.

² <http://www.krizistelefon.hu/magunkrol.html>

³ Forrás: <http://www.krizistelefon.hu/eloadasok.html>

Néha „csak” azért keresik meg a szolgálatot a hívók, mert szeretnék valakivel megosztani nehézségeiket, problémáikat, mivel természetes támogató közeg hiányában nincs kihez fordulniuk. Gyakran szélsőséges élethelyzetben telefonálnak a segítségre szorulóknak, amikor már nem lehet tovább halogatni helyzetük változtatását, ilyenkor azonnali beavatkozásra van szükség. Ahhoz, hogy egy rászoruló bátran forduljon segítségért bárkihez is, elengedhetetlen a bizalom elnyerése, hisz gyakran a kliensek félelmei, előítéletei jelentik a legfőbb akadályt abban, hogy szakszerű segítséget kapjanak. Az OKIT tehát egyfajta „kapuként” is funkcionál, mely esélyt jelenthet a kliensek számára, hogy megtalálják az utat a személyes segítségnyújtás felé.

A segítő beszélgetések személyközpontúak, az egyén, a személy van a középpontban. A segítő „itt és mostban”, „hozott anyagból dolgoznak.” a „kliensből építkeznek”, nondirektív módszereket használnak. Az interminisztikus megközelítési mód jellemző, azaz nincs prekonceptió, külső elvárás, értékrend, a hívás fogadója a személyre hagyatkozik, nem érdeklődik irreleváns részek felől. A segítő semmi olyat nem visz bele a kapcsolatba a kommunikáció során, ami attól idegen (tartózkodik a felszínes tanácsoktól, javaslatoktól, azt igyekszik elősegíteni, hogy a megértés minél teljesebb és pontosabb lehessen, vagyis az analógiás elemek tudatosítására, tudatosulására törekszik, elősegítve a félreértések nélküli kommunikációt). A segítő saját életszemléletét, véleményét nem kényszerítheti rá a kliensre, nem jogosult arra, hogy ítéletet mondjon egy másik emberről!

A segítő feladata a minél mélyebb önfeltárás elérése, és az, hogy a beszélgetés végén a kliens egyfajta „aha-élményhez”, új következtetésekre jusson, az adott helyzetben a lehető „legjobb” döntést hozza meg. Tehát az utolsó szó mindig a kliensé (Zelenák, 1995).

Hogyan történik a kríziselhelyezés? Az OKIT munkatársainak feladata az elsődleges szűrés, fel kell mérniük, hogy a beérkező hívás a szolgálat kompetenciakörébe tartozik-e. Ha igen, akkor viszonylag pontos képet kell alkotniuk a hozzájuk forduló áldozatok helyzetéről. A jelzés érkezik az érintett bántalmazottól, a jelzőrendszer tagjaitól, rokonoktól, ismerősektől, szomszédoktól. Amennyiben krízisfőhelyen való elhelyezésre van szükség, akkor az elhelyezés kezdeményezése előtt elkerülhetetlen, hogy telefonon keresztül felvegyék a kapcsolatot a klienssel, hogy tájékoztathassák jogairól, lehetőségeiről (például, hogyan vehetethet láttelepet, tehet feljelentést stb.), továbbá azért is, hogy információkkal lássák el. A „szűrésre”, a helyzet feltárására a protokoll szerint hét perc áll rendelkezésre (mivel naponta 160-180 hívást kell fogadni), ez alatt az idő alatt kell „kerék” beszélgetésben tisztázni a helyzetet, a lehetőségeket, a kliens és a segítő vállalásait stb. A munkatársak folyamatos képzésben, továbbképzésben részesülnek. Feladataik körébe tartozik esetleírások készítése, esetismertetések, napi szolgálat átadás-átvétel, szupervízió való részvétel stb. A beszélgetések vezetésének módszere a személyközpontú kommunikáció, személyközpontú segítő beszélgetés. Ha valóban szükséges a krízisfőhelyen történő elhelyezés, akkor ismertetni kell annak feltételeit, kereteit, időbeli korlátait (a klienseknek vállalniuk kell, hogy titokban tartják, hová kerülnek, illetve tájékoztatást kapnak arról, hogy a kríziselhelyezés harminc napra szól, amely szükség esetén további harminc nappal hosszabbítható, stb.), menekülési tervet dolgoznak ki, egyeztetik, miket lenne célszerű meneküléskor magával vinniük az áldozatoknak. Hangsúlyozzák a *kölcsönös titoktartás* szükségességét, hisz ezen áll nemcsak a kliensek, de a krízisellátást nyújtó intézmények a biztonsága is. Az elhelyezés kivitelezésének részleteit a befogadó intézmény krízis-családgondozást végző kollégájával telefonon keresztül beszélik meg az OKIT munkatársai, majd a befogadó intézmény munkatársa keresi meg telefonon a bántalmazottat, tehát a titkosság megőrzése céljából sem

telefonszámot, sem címet nem adnak ki a hívóknak. Felnőtt korú, cselekvőképes áldozat esetében mindenkor a hívó saját döntése alapozza meg a beavatkozást, a segítségnyújtás mikéntjét, gyermekkorú áldozattal kapcsolatos megkeresés esetén, jelzéssel élnek az illetékes intézmény, hatóság, szerv felé. Természetesen egy klienssel való munka nem csupán hét percnyi, hanem annál sokkal több, van, amikor egy krízishelyzet megnyugtató rendezéséhez több óra is szükséges.

A menekítés előtt (kapcsolatfelvétel a rendőrséggel, hatóságokkal, polgárőrséggel, titkos krízishelyekkel stb.) gyakran nem történnek jogi lépések, ami részben érthető: a családon belüli erőszak áldozatai általában félnek feljelentést tenni, amíg a bántalmazóval egy fedél alatt kell maradniuk. Éppígy fontos tudni, hogy a krízisférőhelyeken nemcsak gyermekes anyákat, de egyedülálló rászorulókat, illetve férfi áldozatokat is tudnak fogadni. Annak érdekében, hogy ne kelljen kiszolgáltatott helyzetben maradnia senkinek, a kríziselhelyezést nyújtó menedékházak aktuális szabad férőhelyeiről napi nyilvántartást vezetnek a munkatársak. Fontos a hálózati partnerek részéről a pontos, időben történő tájékoztatás, visszajelzés a férőhelyek alakulásával kapcsolatosan, hiszen sok esetben azonnali beavatkozásra, krízisintervencióra van szükség, amikor kevés idő áll rendelkezésre ahhoz, hogy a menekülő bántalmazott(ak) számára megfelelő intézményt találjanak. Nem ritka, hogy csak egyetlen alkalmas óra, netán még kevesebb idő áll rendelkezésre, hogy a kliens elszökhesse otthonról.

A telefonszolgálat *elsődleges célcsoportja* a családon belüli/partnerkapcsolaton belüli erőszak miatt krízishelyzetbe kerülő áldozatok. *Másodlagos célcsoport* az áldozatok környezetében élő laikus segítők, rokonság, szomszédság, valamint a különféle intézmények, szervezetek szakemberei.

A családon belüli erőszak témakörét érintő hazai és nemzetközi kutatásokról

A nőkkel szemben férfiak által elkövetett erőszak témája az utóbbi négy évtizedben az érintett nők „magánügye” címén tabuként kezelt problémából nyilvános, büntetőpolitikai szempontból vitatott társadalmi problémává vált. Az újraértékelésben döntő szerepe volt a nőmozgalomnak és a feminista mozgalomnak, amely nyomatékosan és tartósan felhívta a figyelmet egyfelől a nőkkel szemben férfiak által elkövetett erőszakra a magánszférában és a családon belül, másfelől a hivatalos hatóságok és intézmények elégtelen reakcióira.⁴

A nőkkel szembeni, családon belüli erőszak nem az adott nő személyes problémája, hanem társadalmi probléma, és összefügg a nők strukturálisan hátrányos helyzetével és megkülönböztetésével a még mindig férfiak dominálta társadalomban. Még ha különböző mértékben is, de a hátrányos megkülönböztetés minden országban és társadalmi rétegben jelen van. Érinti a nők hozzáférését a munkaerőpiachoz, illetve visszatérésüket oda, és/vagy azon képességüket, hogy teljes mértékben, felelősséggel helytálljanak munkahelyükön.⁵

Az Egészségügyi Világszervezet 2002-ben kiadott „*Violence and Health*” (Erőszak és egészség) című közleménye alapján, amely 48, a nőkkel szembeni erőszak elterjedtségével kapcsolatos tanulmányt elemzett, országtól és a felmérés jellegétől függően azt találták, hogy a nők 10–69%-a szenvedett el élete során fizikai erőszakot férjétől vagy partnerétől.⁶

⁴ EGSZB vélemény. Tárgy: „Családon belüli erőszak a nőkkel szemben”, Brüsszel, 2006. március 16. (2.1.1.)

⁵ EGSZB vélemény. Tárgy: „Családon belüli erőszak a nőkkel szemben”, Brüsszel, 2006. március 16. (2.1.2.)

⁶ Egészségügyi Világszervezet (2002): *World Report On Violence And Health* [Jelentés az erőszak és az egészség összefüggéseiről] (www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary.pdf).

Európát illetően a Németországi Szövetségi Köztársaság Család-, Idős-, Nőügyi és Ifjúsági Minisztériumának 2004-ben megjelent „A németországi nők élethelyzete, biztonsága és egészsége” című tanulmánya különböző testi erőszakra vonatkozó európai vizsgálatokat kiértékelve 7% és 45% közötti értékeket állapított meg.⁷

A szóban forgó statisztikai adatok kiértékelésekor figyelembe kell venni, hogy egyfelől rendkívül kis számban állnak rendelkezésre, másfelől csak nagyon korlátozott mértékben vethetők össze – ha egyáltalán összevethetők: az adatok a „nőkkel szembeni erőszak” jelenség legkülönbözőbb meghatározásain alapulnak, a gyűjtés módszerei és a szűrőpróbák arányai egyértelműen eltérőek, és nem utolsósorban maguk a nők is nagyon különböző mértékben hajlandók beszámolni a partnerüktől elszenvedett erőszakról. Annyit azonban a meglévő adatokból is kikövetkeztethetünk, hogy nőkkel szemben férfiak által elkövetett erőszak a világ minden országában – így az Európai Unió tagállamaiban is – létezik, és abból kell kiindulnunk, hogy az ilyen jellegű erőszak elterjedtsége az összes országban jóval nagyobb, mint azt a statisztikai adatok mutatják.⁸

A családon belüli erőszak téma magyarországi kutatásai közül kiemelkedik Tóth Olga tanulmánya (1999), amely bemutatta a jelenség különböző formáinak elterjedtségét a magyar családok körében, valamint a gyerekkorban elszenvedett erőszak továbbvitelét a későbbi családi kapcsolatokra. A reprezentatív kutatás megmutatta, hogy a megkérdezett nők 28%-a szenvedett el partnerétől bántalmazást, valamint a partnerüktől szexuális erőszakot elszenvedettek aránya a mintában elérte a 8%-ot. A gyerekek bántalmazását csak a megkérdezettek negyede utasította el, a megkérdezettek 5%-át gyerekkorában rendszeresen, 13%-ukat legalább egyszer nagyon megverték a szülei, a megkérdezett anyák 18%-a maga is verte már meg nagyon a gyermekét.

Morvai Krisztina 1998-ban e témában megjelent könyvében rávilágított, hogy „Magyarországon minden második halállal végződő erőszakos bűncselekmény »családi ügy«. A brutálisan agyonvert, agyonszúrt, megfojtott, felgyújtott vagy más módon megölt áldozatok fele nem csupán ismerte, hanem egykor szerette is gyilkosát, hiszen szülője, gyermeke, testvére, házastársa, élettársa volt.” (Morvai, 1998, 13. o.) Az általa vizsgált esetek közül a bűncselekmények következtében meghalt nők több mint fele a házastársa (volt házastársa), vagy élettársa (volt élettársa) áldozata lett.

Szintén Tóth Olga állapította meg egy tanulmányában, melyben két hazai empirikus kutatás néhány adatát veti össze, hogy fenyegető, bántalmazó partnerkapcsolat hasonló arányban fordul elő az önmagukat eltartani képes dolgozók, és a mások anyagi támogatására szoruló eltartottak körében. Ez nem támasztja alá a szociális szituációelméletet, amely szerint a rossz gazdasági helyzet az átlagnál jelentősebb mértékben váltaná ki a családon belüli erőszakot (Tóth, 2003).

Virág György kutatásában a következő statisztikai adatokkal találkozunk:

A regisztrált bűnelkövetőknek átlagosan 5-6%-a (évente mintegy 7500 elkövető) valósítja meg a bűncselekményt a családon belül (hozzátartozója sérelmére). Minden negyedik

⁷ A Németországi Szövetségi Köztársaság Család-, Idős-, Nőügyi és Ifjúsági Minisztériuma: „A németországi nők élethelyzete, biztonsága és egészsége” – Reprezentatív felmérés a nők elleni erőszakra Németországban, 2004. (www.bmfsfj.de).

⁸ EGSZB vélemény. Tárgy: „Családon belüli erőszak a nőkkel szemben”, Brüsszel, 2006. március 16. (2.1.4.)

ismertté vált személy elleni bűncselekmény valamely családtag ellen irányul, a súlyos testi sértések harmadát (30%), a befejezett és megkísérelt emberöléseknek pedig már majdnem a felét (43%) családon belül, hozzátartozó sérelmére követik el. Az elkövetők nagy része (83%) – hasonlóan a többi bűncselekményhez – felnőtt férfi. A női elkövetők száma – mind általában, mind a családon belüli cselekmények körében – jóval alacsonyabb, mint a férfiaké, a valamilyen bűncselekményt elkövető nők között a cselekményüket a családon belül elkövetők aránya viszont rendre magasabb, mint a férfiak esetében. Az élet elleni bűncselekmények egyes kategóriáiban a tényleges elkövetői számok is közelítenek: a jelenlegi vagy volt partner (házastárs/élettárs) sérelmére elkövetett emberölések esetében az évi átlag nyolcvan cselekmény közül ötvenet férfiak, harmincat nők követnek el. A családon belül a legtöbb erőszak (a családon belüli elkövetések 43%-a) a partner vagy a volt partner ellen irányul. Magas (21%), és sajnálatosan emelkedő tendenciájú a szülők által gyermekük sérelmére elkövetett erőszakcselekmények aránya. A családon belül elkövetett legsúlyosabb élet elleni cselekmények elsősorban a férfiak ellen irányulnak. Az emberölések kétharmadának (63%) áldozata férfi, egyharmadé nő. A kiskorú veszélyeztetése esetében is a legtöbb sértett (a sértettek 2/3-a) fiú. (Virág, 2005.)

A felmérés célja, módszere és tárgya

Jelen munkánkban célul tűztük ki, hogy az OKIT-hoz érkező telefonhívásokról, a hívók általi problémákról képet adjunk. Célunk továbbá rávilágítani, hogy a gazdasági válságnak van-e hatása a telefonhívásaink számára, jellegére. 2008. első félévének, 2008. második félévének, valamint 2009. első félévének adatait vetjük össze a vizsgálatunkban.

Az OKIT munkatársai személyesen nem találkoznak a telefonszolgálathoz forduló rászorultakkal, így interjú készítésére, kérdőív felvételére nincs lehetőségük. Ezért vizsgálatunk *módszeréül* alapvetően már meglévő statisztikai adatok, dokumentumok (naplózó programban rögzített segítő beszélgetések tartalma, az OKIT féléves, éves statisztikai beszámolóit) *másodelemzése* fog szolgálni. Tanulmányunk *retrospektív jellegű*, az itt közölt adatok *nem reprezentatívak*, csak az OKIT hívásstatisztikáinak adatait közöljük.

A *problémák meghatározására* az I.F.O.T.E.S. (International Federation of Telephonic Emergency Service) problémakatalógusát használjuk az OKIT által kibővített formában, amely igazodik telefonszolgálatunk speciális feladataihoz. A vizsgálatunkban rámutatunk, hogy családon/partnerkapcsolaton belüli *bántalmazások milyen jellegűek*, milyen mintázatúak (fizikai erőszak, verbális erőszak, lelki erőszak, szexuális erőszak, gazdasági-társadalmi erőszak). Megvizsgáljuk, hogy *kik azok a személyek, akik a telefonszolgálatunkat felkeresik*. (A bántalmazott személy maga – nő, gyermek, férfi, családtag, szülő, idős rokon, egyedülálló személy, vagy gyermekes szülő –; a bántalmazott laikus segítője; a bántalmazott nevében telefonáló rokon, professzionális segítő stb.). Kimutatjuk, hogy az *áldozatok milyen viszonyban vannak a bántalmazás elkövetőivel*. (Jelenlegi házastárs/élettárs/partner, volt házastárs/élettárs/partner, rokonsági kapcsolatok: szülő, gyermek, tágabb rokoni kör). Rávilágítunk az *áldozatok és elkövetők gazdasági aktivitására* (aktív/inaktív, foglalkoztatott/nem foglalkoztatott).

Mindezek mellett szeretnénk kitérni arra, hogy a családon/partnerkapcsolaton belüli bántalmazáson kívül *milyen más jellegű problémákkal keresik fel telefonszolgálatunkat, és ezek hogyan változtak az elmúlt időszakban*. (Többek között anyagi helyzetből adódó problémák, köztük lakhatási problémák, hajléktalanság, szegénység, hitelek, uzsorahitelek, jogi problémák, pszichiátriai problémák, információ hiánya miatt hozzánk forduló aránya.

Mennyien keresték fel a Telefonszolgálatot házassági problémák, narkománia, alkoholizmus, szexuális problémák, magányosság, félelem, a szociális környezetben előforduló problémák, partnerkonfliktus, szomatikus betegség, öngyilkossági kísérlet, akut sorscsapás, hivatás és munkahelyi problémák, döntésképtelenség következtében. Fontos kérdéskör a jelzések/visszajelzések számának alakulása, illetve, hogy az áldozatok korábban kapcsolatban voltak-e már az ellátó rendszerrel vagy sem, s ha igen, akkor milyen segítséget kaptak, milyen erőforrásokat mozgósítottak.)

A kutatás hipotézisei

Feltételezzük, hogy a gazdasági válság hatásai következtében megmutatkozó, azzal járó egyéb problémák mérhető módon, növekvő tendenciát mutatva megjelennek az OKIT-hoz forduló hívók esetében. Ez a változás az érdemi esetszámok növekedésében, a segítséget kérők problémáinak ilyen irányba történő elmozdulásában nyilvánul meg. A családon belüli bántalmazások eseteinél gyakori, hogy egyéb problémák is társulnak a bántalmazás mellé, úgy, mint a családban megjelenő alkoholbetegség, narkománia, pszichés problémák, anyagi természetű problémák, egyéb életvezetési nehézségek.

A kutatás folyamata

A kutatás első szakasza: A kutatást 2009. első félévének lezárulását követően indítottuk el, tehát július1-jétől tudtuk a már meglévő dokumentumokat (az OKIT naplózó rendszere, statisztikai beszámolóit, a kríziskezelő regionális hálózati partnerek statisztikai beszámolóit) felhasználva az érdemi összevetéseket megtenni. A kutatás első szakaszában az OKIT dokumentumait vizsgáltuk, ennek eredményeit közöljük.

A későbbiekben a fenti kérdéskörök megvizsgálására egy kérdőív összeállítását tervezzük, amelyet eljuttatnánk a Regionális Kríziskezelő Hálózat tagjaihoz. A kérdőívek kidolgozása és értékelése egy későbbi, nagyobb volumenű kutatás alapjául is szolgálhat. Majd egy szélesebb körű vizsgálódáshoz szándékunk szerint felvesszük a kapcsolatot az OKIT-hoz hasonló alapelvekkel működő telefonszolgálatokkal annak feltérképezésére, hogy a családon belüli erőszak és az egyéb problémák más szolgálatoknál hogyan, milyen mértékben jelennek meg.

A tanulmányban használt alapfogalmak

A következőkben kísérletet teszünk arra, hogy összefoglaljuk az e tanulmányban használt fogalmakat, hozzátevé azt, hogy egyetértünk Szöllősi Gábor véleményével, miszerint: „Minden, a családon belüli erőszakra irányuló tudományos érvelés alapvető kérdése, hogy a családon belüli erőszaknak csak egyetlen elméletét tartja érvényesnek, vagy pedig elfogadja az elméletek pluralitását.” (Szöllősi, 2004.) Tehát nem gondoljuk, hogy csupán egyetlen megközelítési mód lehet releváns ezen a területen.

Családon belüli erőszaknak tekintjük a testi vagy lelki bántalmazást olyan személy ellen, aki az elkövetővel közeli vagy bensőséges kapcsolatban áll, illetve állt. A nők elleni erőszakot az ENSZ Gazdasági és Társadalmi Tanácsának 1996/12-es határozata a következőképpen definiálta: „valamely családtag által a családon belüli nővel szemben nemi hovatartozása alapján elkövetett fizikai, pszichikai és szexuális visszaélés, amely a könnyű testi sértéstől a súlyos fizikai bántalmazásig, emberrablásig, fenyegetésig, megfélemlítésig, kényszerítésig, üldözésig, megalázó szóbeli visszaélésig, lakásba (helyiségbe) történő erőszakos vagy jogtalan behatolásig, gyűjtogatásig, vagyontárgyak tönkretételéig, a női nemi szerv

megcsönkítésáig, a nők prostitúciós célú kizsákmányolásával járó erőszakig, a háztartási alkalmazottak elleni erőszakig, és e cselekmények elkövetési kísérletig terjed” (Nők joga..., 2003).

Más definíció szerint: a *nőkkel szembeni, családon belüli erőszak* alatt a partner által elkövetett erőszakot értjük: a házasságon vagy házasságszerű együttélésen belül elkövetett lelki vagy fizikai (ezen belül szexuális) erőszakot – abban az esetben is, ha erre válás vagy szakítás után kerül sor, amennyiben az erőszak közvetlen kapcsolatba hozható az együttélés időszakával. Az ilyen jellegű erőszak esetén egy kontrollt és dominanciát megcélzó folyamatról van szó, amely vét a szabadságjogok, valamint a partner testi, lelki és szexuális sértetlensége ellen. Ennek során főként a pszichikai erőszak („lelki terror”) lehet káros befolyással az érintett nő azon képességére, hogy védekezzen az erőszak ellen, illetve hogy véget vessen a kapcsolatnak. A családon belüli erőszak esetében az elkövetők többnyire férfiak, az áldozatok pedig nők.⁹ (A későbbiekben azt látjuk, hogy ez egy szűkített definíció, hiszen kis számban ugyan, de megjelennek férfi áldozatok is.)

Az erőszak nemcsak az áldozatokat sújtja, hanem a többi családtagot is, mindenekelőtt a *gyerekeket*. Az a gyermek, amelyik tanúja a családon belüli erőszaknak, egyben lelki erőszak áldozatává is válik, és a többi gyereknel gyakrabban szenved el testi erőszakot is.¹⁰ A gyermekekkel szembeni erőszak – különösképpen a közvetlen társadalmi környezetben – olyan fontos téma, hogy külön kell foglalkozni vele.¹¹ Jelen tanulmányunkban nem teszünk kísérletet arra, hogy a gyermekbántalmazást külön elemezzük, viszont érintjük ezt a témát is.

Általában elmondható, hogy a családon belüli erőszak olyan személyeket ér, akik valamilyen szempontból kiszolgáltatott helyzetben vannak az őket bántalmazó elkövetővel szemben. Ugyanakkor a családon belüli erőszaknak leginkább kitett két csoport a *nők* és a *gyerekek* (Miért marad?, 2006, 110. o.). A nők és a gyerekek mellett más családtagok is válhatnak a családon belüli erőszak áldozataivá, pl. idősök, fogyatékkal élők vagy beteg hozzátartozók.

A *partner bántalmazásának* különböző *megjelenési formái* a következő, egymással összefüggő, gyakran együtt előforduló csoportokba oszthatók:

- *Szóbeli erőszak:* A bántalmazó veréssel, gyilkossággal fenyegeti partnerét, fenyegetőzik, hogy elviszi a gyereket vagy öngyilkosságot követ el, lekicsinyli, sértegeti partnerét, vagy gúnyolódik vele, nevetség tárgyává teszi (pl. külseje, vallása, szokásai, vagy faji hovatartozása miatt).
- *Lelki erőszak:* A bántalmazó letagad lényeges dolgokat, elzárkózik az áldozattól, kizárja őt gondolataiból, érzéseiből, ellenőrzés alatt tartja, végletesen féltékenykedik, az áldozat önbizalmát módszeresen lerombolja, önálló döntéseit rendszeresen megkérdőjelezi, vagy nem veszi tekintetbe. Mindenért őt hibáztatja, még a saját erőszakos viselkedéséért is, az áldozat érzéseit, tapasztalatait kétségbe vonja, nem hajlandó vele megbeszélni a problémákat. Megfélemlítően viselkedik: tör-zúz, üvölt, szándékosan megrongálja az áldozat értéktárgyait, csapkod, fegyverrel rettegésben tartja az áldozatot, támadóan faggatózik; életveszélyesen vezet, fenyegető üzenetekkel vagy SMS-ekkel árasztja el az áldozatot. Elszigeteli az áldozatot: megszabja, hogy az mit csinálhat és mit nem, kivel találkozhat, kivel beszélhet, hová mehet, mit vehet föl; nem engedi, hogy másokkal barátkozzon, a családjával beszéljen, munkát vállaljon, pénzt tartson magánál. Folyamatosan az ellenőrzése alatt tartja az áldozatot:

⁹ EGSZB vélemény. Tárgy: „Családon belüli erőszak a nőkkel szemben”. Brüsszel, 2006. március 16. (2.3.3.)

¹⁰ EGSZB vélemény. Tárgy: „Családon belüli erőszak a nőkkel szemben”, Brüsszel, 2006. március 16. (2.3.4.)

¹¹ EGSZB vélemény. Tárgy: „Családon belüli erőszak a nőkkel szemben”, Brüsszel, 2006. március 16. (2.3.5.)

mindenhová elkíséri, otthon, a munkahelyen/az iskolájában telefonon ellenőrzi, átkutatja a zsebeit, a táskáját.

- *Testi erőszak:* A bántalmazó az áldozatot lökdösi, megüti, megpofozza, fojtogatja, a haját húzza, ököllel veri, belerúg, megharapja, megrázza, megégeti, fegyverrel (pl. késsel, löfegyverrel, nehéz tárgyakkal) fenyegeti vagy bántja. Megtagadja az áldozat legalapvetőbb jogait, mozgásszabadságát, elemi igényit korlátozza: nem engedi, hogy az áldozatnak tőle független magánélete legyen, bezárja, megkötözi, éheztetni vagy szomjazzatja, nem engedi tisztálkodni, elrejtí a szükséges gyógyszereit, vagy nem ad azokra pénzt.
- *Szexuális erőszak:* A bántalmazó olyan szexuális tevékenységre kényszeríti az áldozatot, amit az nem akar, a szexszel fájdalmat okoz neki, vagy megalázza; megerőszakolja, intim testrészeit bántalmazza, vagy kényszeríti, hogy másokkal közösüljön. Szintén ide tartozik a reprodukív (vagyis a termékenységgel és fogamzással járó) jogok korlátozása: a bántalmazó nem engedi, hogy az áldozat fogamzásgátlót használjon, amivel számos gyerekszülésre, vagy abortuszra kényszeríti.
- *Gazdasági (anyagi) erőszak:* A bántalmazó nem engedi, hogy az áldozat dolgozni járjon, saját pénze legyen, illetve, ha saját keresettel rendelkezik, azt elveszi, és saját belátása szerint ad csak belőle. A közös néven lévő céggel (bt., kft.) zsarolja, minden kiadást, amire az áldozat pénzt kér, megkérdőjelez, miközben ő szabadon rendelkezik az anyagi erőforrásokkal, ezzel az áldozatot (és a gyerekeket) „relatív szegénységben” tarja (Miért marad?, 2006, 13–18. o.).

A nemzetközi szakirodalomban a *családon belüli erőszak* és a *gyermekbántalmazás* jelenségének *külön kezelése* figyelhető meg. A családi erőszakot elsősorban az intim partnerrel (volt intim partnerrel) szembeni erőszak megjelölésére használják, azaz a felnőttek között megjelenő bántalmazásokra, a gyermekbántalmazás pedig a gyermekkel szembeni abúzusok összefoglaló neve (Szöllösi, 2005). Magyarországon ez a két fogalom összemosódik, és különböző jelentéstartalommal bír a laikusok, a civil érdekvédők és a szakemberek számára. Széles körben elfogadott az ENSZ Egészségügyi Világszervezetének definíciója: „bántalmazásnak minősül a fizikai és lelki rossz bánásmód valamennyi formája, a szexuális bántalmazás, az elhanyagolás, a gyermek kizsákmányolása, függetlenül attól, hogy az káros hatással volt-e a gyermek egészségére, fejlődésére vagy emberi méltóságára. (WHO 2002:16)” (Gyurkó, 2009, 335. o.)

A gyermekek bántalmazása kétféle lehet:

- aktív: például verés vagy a gyermek szexuális kihasználása
- passzív: elhanyagoló jellegű

A gyermek aktív bántalmazása a felnőttekéhez hasonlóan lehet lelki, szóbeli, testi és szexuális. Esetükben azonban az erőszak e fajtái nem okvetlenül egymást erősítve, egymással összefonódva jelennek meg. Gyermek elleni szexuális visszaélés például megjelenhet olyan családokban is, ahol senki nem követ el konkrét testi erőszakot sem a gyermek, sem más családtag sérelmére. (Miért marad?, 2006, 16–17. o.)

Az elhanyagolás történhet lelki és testi szinten, például amikor a szülő nem figyel a gyerek örömeire, bánatára; nem viszi orvoshoz betegség esetén, nem eteti vagy öltözteti megfelelően. (Miért marad?, 2006, 17. o.) Azokban a családokban, ahol a felnőttek között rendszeres az erőszakos viselkedés, gyakran a gyermekeket is bántalmazzák. Sok kutató szerint van összefüggés a gyermekkori bántalmazottság és a felnőttkori erőszakos viselkedés között. A

gyermekvédelmi és szociális ellátórendszerben alkalmazott módszertani útmutató szerint a gyermek veszélyeztetettségét jelenti, ha családjában rendszeresen előfordul olyan erőszak, aminek a gyermek közvetlenül nem sértettje, de szemtanúja.

Idősbántalmazás esetében a bántalmazó legtöbbször a bántalmazott nagykorú gyermeke, unokája, vagy annak férje/felesége/élettársa¹². A bántalmazott gyakran gondozásra szoruló, esetleg magatehetetlen idős ember. Az idősök bántalmazásának szintén része lehet:

- testi és érzelmi elhanyagolás (pl. gondozás elmulasztása),
- az idős ember fizikai bántalmazása,
- lelki bántalmazás, verbális abúzus (tisztelet hiánya, magánszférához, magánélethez való jog megsértése, a kapcsolattartás jogának megsértése, az idős személy véleményének, kívánságainak figyelmen kívül hagyása),
- szexuális bántalmazás (egy fiatalabb, vagy gondozására, felügyeletére kijelölt személy részéről)
- anyagi kizsákmányolás (az idős személy tulajdonának, anyagi eszközeinek jogtalan használata, kihasználása, elvétele, a végrendeleti akarat erőszakos megváltoztatása).

A fogyatékkal vagy speciális igénnyel élő családtagok testi vagy szellemi különbözőségük révén sokszor eleve ki vannak szolgáltatva a körülöttük élő személyeknek, ami nem egyszer elhanyagoló gondozásban vagy szóbeli, lelki, testi, szexuális erőszakban, vagy anyagi függésben tartásban nyilvánul meg. (Miért marad?, 2006, 18. o.)

A vizsgálatunk során a továbbiakban használt fogalmak definiálására az egyes fejezetekben külön térünk ki.

Az OKIT hívóinak megoszlása nemek és korcsoportok szerint

Amint azt korábban már írtuk, három félév hívásait, naplóbejegyzéseit vetettük össze, amelyekben a hívók valós problémákkal fordultak segítségért a szolgálathoz (Tehát a „szórakozó” és néma hívásokat nem számoltuk ebben az esetben). A hívók korának pontos meghatározásában nehézséget jelent, hogy ezt csupán akkor lehet feljegyezni, ha a hívó erre külön utal, egyéb esetben csak azt lehet megállapítani, hogy gyermek, felnőtt vagy időskorú hívóról van-e szó – tekintve a telefonszolgálatunk alapelveit, mely az anonimitásra épül. Így az iménti kategóriákat (gyermek/felnőtt/idős) használtuk a vizsgálatunk során is. (Ugyanezekkel a nehézségekkel, az anonimitás korlátaival találtuk magunkat szembe a többi vizsgált dimenzió tekintetében is.)

Gyermek: a gyermekjogok szempontjából a tizennyolc év alatti emberek tekintendők gyermeknek. A New-York-i gyermekjogi egyezmény szerint gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. A gyermekvédelmi törvény értelmében gyermeknek a Polgári Törvénykönyv szerinti kiskorú minősül, vagyis gyermek – hasonlóan a nemzetközi gyermekjogi alapidokumentum meghatározásához – az, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött, és így nagykorúságot szerzett.

Felnőtt: tizennyolcadik életévét betöltött személy, illetve az a személy, aki a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már tizennyolcadik életévének betöltése előtt elérte. A felnőttkor és az időskor között igen nehéz lenne éles határvonalat

¹² ENSZ Társadalmi Fejlődésért felelős Bizottsága 5/2002/PC/2 sz. jelentése.

húzni, hiszen az időskort sok szempontból lehet megközelíteni (pl. biológiai, szociológiai, pszichológiai, személye, stb.). Mi, jelen tanulmányunkban, a felnőtt- és az időskor határát a 62 éves kornál húztuk meg.

Idős: a hatvankettedik életévét már betöltött illetve annál idősebb személy.

A három félév során összesen 7680 naplóbejegyzést vizsgáltunk meg, amelyek magánszemélyektől érkező telefonhívások voltak. (Az intézményektől érkező hívások ebben a táblázatban nem szerepelnek.) Jól érzékelhető, hogy 2008 első félévéhez képest összességében mintegy 800-zal több hívás érkezett a következő két félévben, ez megközelítőleg 42%-os növekedést jelent. Az 1. táblázatban foglaltuk össze a vizsgált három félév hívóinak adatait nemek és korcsoport szerinti bontásban. A táblázatban látható, hogy a női hívók száma minden félévben növekedett, 1444-ről először 1894-re, majd 2005-re. Minden félévben a felnőtt korú hívók száma volt a legmagasabb. 2008 első félévében az adott félév összes hívásának 94,18%-a felnőtt korú személytől érkezett, 2008. második félévében ez az arány 96,3%-ra emelkedett, majd 2009 első félévében 93%-ot ért el. Ezzel együtt a gyermekkorú hívók aránya közel 6%-ra emelkedett az utolsó vizsgált félév során, az időskorú hívók száma csökkent.

1. táblázat

A hívók megoszlása nemek és korcsoportok szerint

Kor	2008 első féléve n=2010		2008 második féléve, n=2865		2009 első féléve, n=2805		Összesen
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	
Gyermek	39	17	32	28	137	31	284
Felnőtt	1348	545	1821	939	1845	766	7264
Idős	57	4	40	4	23	3	131
Nincs adat	-	-	1	-	-	-	1
Összesen	1444	566	1894	971	2005	800	7680

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

A hívók megoszlása gazdasági aktivitás szempontjából

A Központi Statisztikai Hivatal a lakosság gazdasági aktivitásának – a foglalkoztatottság, illetve a munkanélküliség – vizsgálatára 1992-ben új statisztikai adatgyűjtést vezetett be. A munkaerő-felmérés, ami a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, a 15–74 éves személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt. Az adatgyűjtés célja, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását a nemzetközi statisztikai ajánlásoknak megfelelően, a mindenkorai munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától függetlenül, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmait felhasználva figyelje meg. Ezek szerint:

- *foglalkoztatott* az, aki az adott héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, illetve rendelkezett olyan munkahellyel, ahonnan átmenetileg (betegség, szabadság stb. miatt) volt távol
- *munkanélküli* az, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott; a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát; két héten belül munkába tudott volna állni, ha talált volna megfelelő állást, illetve már talált munkát, ahol 2003-tól 90 napon belül dolgozni kezd
- *gazdaságilag aktívak:* azok, akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek

- *gazdaságilag nem aktívak* azok, akik a vonatkozó héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres jövedelmet biztosító munkájuk, és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni.¹³ A gazdaságilag nem aktív népesség magában foglalja mindazokat kortól függetlenül, akik nem tekinthetők gazdaságilag aktívak.

A *nem aktív népességet* a következő csoportokra javasolják bontani:¹⁴

- aktív koron aluli személyek
- a gazdasági aktivitás alsó korhatára felett, de az iskolaköteles kor felső határa alatti tanulók
- az iskolaköteles kor felső határa feletti személyek, akik oktatási intézménybe járnak,
- háztartási kötelezettséget teljesítő személyek
- nyugdíjasok
- más okból inaktív személyek (rokkantság, GYES, GYED, GYET stb.)

Minden országban jogszabályok határozzák meg a gazdasági aktivitás alsó határát, a munkavégzés kezdő idejét. Ez az európai gyakorlatban általában 16 év – Magyarországon is.

Hívóink (magánszemélyektől érkező hívások tekintetében) gazdasági aktivitásának felmérése során is problémát okozott, hogy az ehhez szükséges információk nem álltak minden esetben a rendelkezésünkre a segítő beszélgetések rögzítése kapcsán, ebből adódóan igen magas számban maradtak az olyan esetek, ahol nem derült fény a hívó gazdasági aktivitására. Mindkét nem (férfiak és nők) eseteit összesítve 2008 első félévében a naplózó rendszerben rögzített esetek 41,79 %-ánál, 2008 második félévében 71,55%-ánál, 2009 első félévében 59,96%-nál nem találtunk adatokat a gazdasági aktivitásra vonatkozóan.

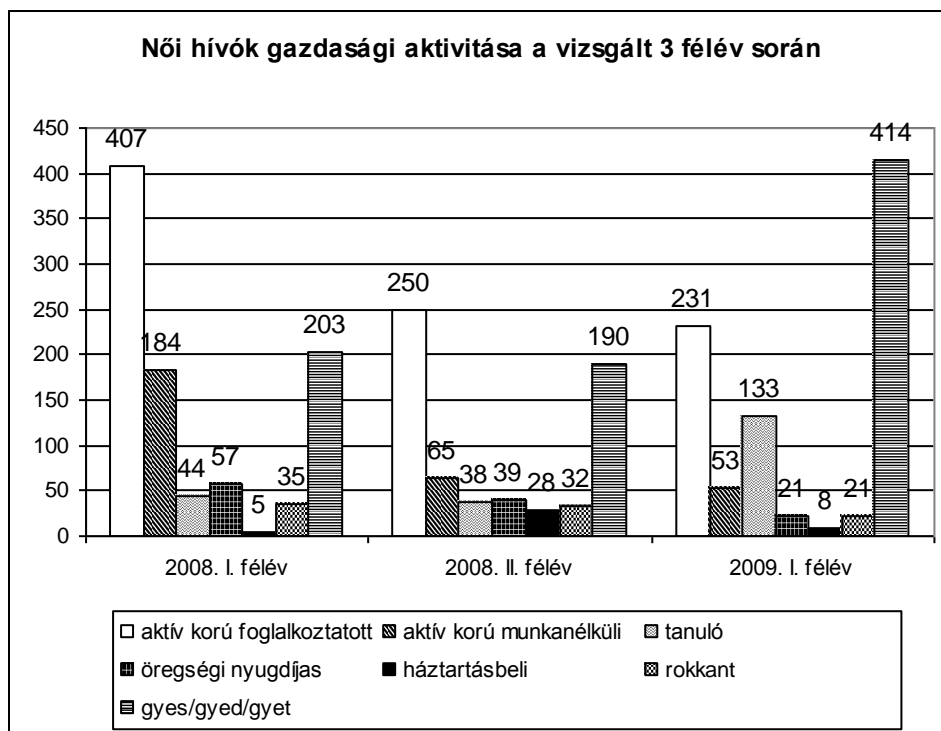
A hívók számát gazdasági aktivitás szerint az 1. és 2. diagramban ábrázoltuk nemek szerinti bontásban. 2008 első félévére vonatkozóan összesen 1170 esetben, 2008 második félévében már csupán 815, 2009 első félévében 1123 esetben találtunk adatot a hívó gazdasági aktivitásával összefüggésben, mindhárom félévet összegezve az esetek 40,47%-nál (a 7680-ból 3108 esetben) vannak értékelhető adataink. Ezen belül összességében a foglalkoztatottak aránya 2008 első félévében 50,17%, 2008 második félévében 44,42%, majd 2009 első félévében tovább csökkent 28,4% -ra. A munkanélküliek aránya 18,12%, majd 9,08%, 2009. első félévében pedig 14,25% volt. A gyes-en/gyed-en lévők aránya 2008. első félévében még 17,35%, majd ez emelkedik a következő hat hónapban 23,8%-ra, végül 2009. első félévében már 37,76%-ra. 2008. első félévében a gyes/gyed-en lévők számát csak a női hívók adták ki, illetve háztartásbelieket is mindhárom félévben csak nők között találtunk.

1. ábra

Női hívók gazdasági aktivitása

¹³ KSH Statinfo, STADAT – Módszertan – 2.1 Foglalkoztatás, munkaerő, keresetek, Forrás: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/modsz/modsz21.html>

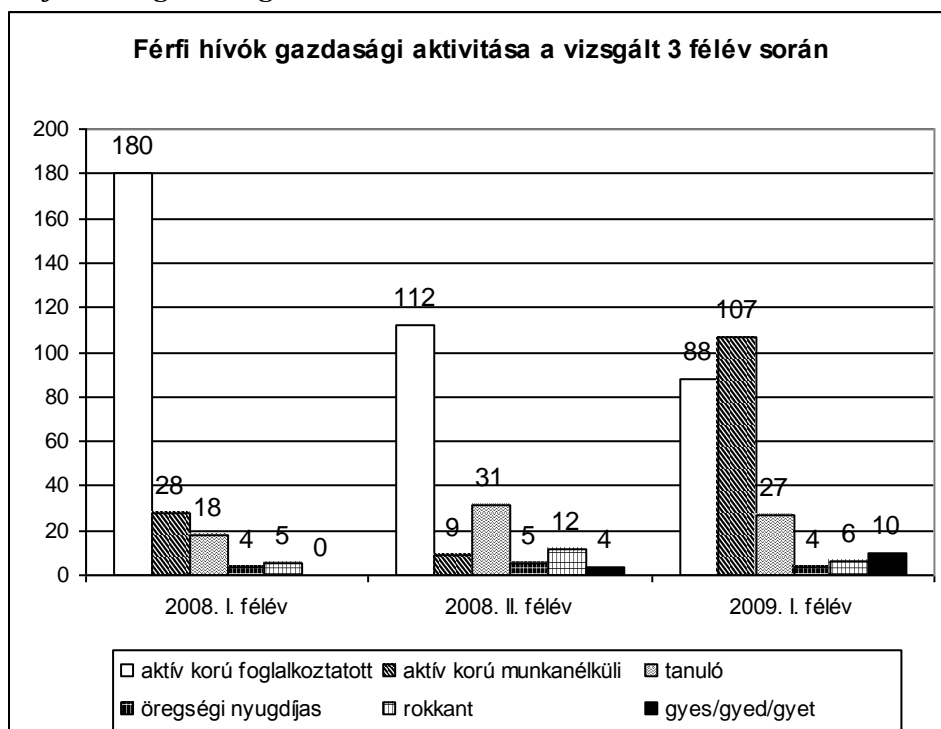
¹⁴ Demográfia, Budapest, KSH, 1996, 82–83. o.

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

2. ábra

Férfi hívók gazdasági aktivitása

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

A 2. táblázatban találjuk a *bántalmazásos esetekre* vonatkozó adatokat gazdasági aktivitás szempontjából a három vizsgált félévet összefoglalóan. Ebben a táblázatban szerepelnek azok az esetek is, amikor maga a bántalmazott telefonált a saját problémája miatt, azok a hívások

is, amikor a bántalmazott egy természetes segítőtje kereste fel a szolgálatot, illetve amikor valamilyen intézménytől érkezett a hívás bántalmazásos eset kapcsán. Az adatok ebben a táblázatban a *bántalmazott személyére vonatkoznak*. A táblázatban jól látszik, hogy a bántalmazottak közül a *női áldozatok aránya* 2008 első félévében 94,46%, 2008 második félévében 94,56%, 2009 első félévében 95,54% volt. A bántalmazottakra vonatkozóan 2008 első félévében az esetek 14,55%-ában, 2008 második félévében 28,54%-ban, 2009 első félévében 38,8%-ban nem találtunk információkat a gazdasági aktivitás tekintetében. A három vizsgált félévben összesen 1853 esetben derült fény az áldozat gazdasági aktivitására. Ezen belül 2008 első félévében 24%, 2008 második félévében 22,5%, 2009 első félévében 22,22% volt a *foglalkoztatottak aránya* (a százalékok az egyes féléven belüli arányukat jelzi). 2008 első félévében a *gyesen/gyeden lévő kismamák aránya* 34,59%, 2008 második félévében 43,48%, 2009 első félévében 49,62% volt. A *munkanélküliek aránya* a vizsgált három félév közül az elsőben 20,27%, a másodikban 7,1%, a harmadikban 9% volt. A rokkant személyek aránya 6,08%, majd 7,27%, végül 4,02% volt, a tanulóké 7,71%-ról 8,3%-ra, majd 9,39%-ra emelkedett. Az *öregségi nyugdíjasok aránya* kismértékű csökkenést mutatott, 5,81%-ról előbb 4,06%-ra, majd 4,02%-ra. Végül a háztartásbelieké 1,49%-ról, előbb 7,27%, majd 1,72%-ra változott.

A családon belüli erőszak eseteinél, ahol találtunk adatokat a gazdasági aktivitásra vonatkozóan, közel fele arányban voltak a gyesen/gyeden lévő kismamák, ami kiemelkedően magas arány, s csupán az áldozatok egyötöde volt foglalkoztatott a hívás időpontjában.

2. táblázat

Bántalmazottak száma gazdasági aktivitás szempontjából

Gazdasági aktivitás	2008. I. félév, N=866		2008. II. félév, N=827		2009. I. félév, N=853		Összesen
	Bántalmazott nő	Bántalmazott férfi	Bántalmazott nő	Bántalmazott férfi	Bántalmazott nő	Bántalmazott férfi	
aktív korú foglalkoztatott	172	6	125	8	112	4	427
aktív korú munkanélküli	148	2	41	1	47	-	239
tanuló (vagy 6 évnél fiatalabb)	26	18	28	16	29	14	131
tanuló felnőtt	12	1	4	1	3	3	24
öregségi nyugdíjas	38	5	22	2	19	2	88
háztartásbeli	11	-	43	-	9	-	63
rokkant	31	14	30	13	20	1	109
gyes/gyed/gyet	256	-	257	-	259	-	772
nincs adat	124	2	232	4	317	14	693
összesen	818	48	782	45	815	38	2546

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

A 3. táblázat foglalja össze a *bántalmazókra vonatkozó adatokat* gazdasági aktivitás szempontjából. A bántalmazókkal kapcsolatban jóval kevesebb esetben sikerült adatokat találnunk, mint a bántalmazottaknál. 2008 első félévében az esetek 49,77%-ában, 2008 második félévében 66,02%-ában, 2009 első félévében 78,42%-ában nem találtunk a gazdasági aktivitásra utaló információkat a naplóbejegyzésekben. A bántalmazók az első vizsgált félév során 95,15%-ban, a másodikban 94,56%-ban, a harmadikban 95,66%-ban férfiak voltak. Azokat az eseteket vizsgálva, ahol rendelkezésünkre álltak adatok a gazdasági aktivitással

összefüggésben, a következő eredményeket kaptuk A *munkanélküliek aránya* (az egyes vizsgált féléveken belül értve) 46,44%-ról először 48,4%-ra, majd 49,45%-ra emelkedett. A *foglalkoztatottak aránya* közel azonos volt mindhárom félév során 37,47%, 37,37%, majd 36,41%. Az *öregségi nyugdíjasoké* 6,2% volt az első vizsgált időszakban, majd a következő mindkét félév során 5,69%. A *rokkantak aránya* 4,37%, 2,85% végül 4,35%. A tanulók aránya az egyes félévekben 4,14%, 3,56%, valamint 4,89% volt. Azoknak az eseteknek, ahol találtunk információkat a gazdasági aktivitással kapcsolatban, közel felénél tapasztaltuk azt, hogy a bántalmazó munkanélküli volt a segítségkérés időpontjában.

3. táblázat

Bántalmazók száma gazdasági aktivitás szempontjából

Gazdasági aktivitás	2008. I. félév, N=866		2008. II. félév, N=827		2009. I. félév, N=853		Összesen
	bántalmazó nő	bántalmazó férfi	bántalmazó nő	bántalmazó férfi	bántalmazó nő	bántalmazó férfi	
aktív korú foglalkoztatott	12	151	12	93	14	53	335
aktív korú munkanélküli	6	196	5	131	2	89	429
tanuló (vagy 6 évnél fiatalabb)	1	13	1	6	1	5	27
tanuló felnőtt	2	2	2	1	-	3	10
öregségi nyugdíjas	5	22	5	11	2	5	50
háztartásbeli	-	-	-	-	2	-	2
rokkant	5	14	1	7	-	8	35
gyes/gyed/gyet	6	-	6	-	-	-	12
nincs adat	5	426	13	533	16	653	1646
összesen	42	824	45	782	37	816	2546

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

Milyen intézményekkel álltak korábban kapcsolatban a hívók?

A következőkben azt vizsgáltuk, hogy a telefonszolgálathoz segítségért forduló hívók korábban milyen intézményekkel álltak már kapcsolatban, illetve volt-e egyáltalán kapcsolatuk valamilyen intézménnyel, szolgálattal azzal az adott problémájukkal összefüggésben, amivel vonatkozóan az OKIT-ot felkeresték. Az intézményeket a következőképpen csoportosítottuk.

Szociális intézmény alatt értünk minden, a szociális törvény által meghatározott személyes gondoskodást nyújtó intézményt, mind a szociális alapszolgáltatásokat biztosító, mind a szakosított ellátásokat nyújtó intézmények körét, ezen felül a szociális igazgatás szerveit.

- *Gyermekevédelmi intézmény* alatt értünk minden a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény által megnevezett személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátást, valamint szintén a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátásokat.
- *Munkaügyi intézményen* a foglalkoztatási szerveket a Regionális Munkaügyi Központokat és kirendeltségeiket, valamint a regionális átképző központokat értjük.

- *Egészségügyi intézményként* jelöltük az alapellátást, járóbeteg-szakellátást, fekvőbeteg-szakellátást, egyéb egészségügyi ellátásokat biztosító intézményeket.
- *Társadalombiztosítási intézményként* jelöltük az egészségbiztosítás és a nyugdíjbiztosítás szerveit.

A hívók korábbi intézményi kapcsolataira vonatkozó adatokat a 4. táblázatban foglaltuk össze. Látható, hogy 2008 első félévében 1172 esetben, 2008 második félévében 695 esetben, 2009 első félévében pedig 1777 esetben állt rendelkezésünkre információ arra vonatkozóan, hogy korábban állt-e kapcsolatban a hívó valamilyen intézménnyel, szervvel, s ha igen, akkor milyennel. Ezen a körön belül nézve, *gyermekvédelmi intézménnyel* az első vizsgált félévben 30,63%-ban, a másodikban 43,02%-ban, a harmadikban 16,54%-ban volt előzetes kapcsolata a hívóknak. Az arányok az egyes féléveken belüli eloszlást mutatják. *Szociális intézménnyel* 2008 első félévében 28,58%-uknak, 2008. második félévében 20%-uknak, 2009. első félévében 3,94%-uknak volt kapcsolata. Jóval kisebb arányban számoltak be a hívók *munkaügyi intézménnyel* (10,4%, 4,17%, végül 0,9%) a *társadalombiztosítás valamely szervével* (5,12%, 0,72%, 0,67%), *egészségügyi intézménnyel* (2,9%, 8,34%, 4,44%) való előzetes kapcsolatról az adott problémát illetően. 2008 első félévében az esetek 22,35%-ban, második félévében 23,74%-ban, 2009 első félévében 58,3%-ban a hívóknak korábban nem volt kapcsolata intézményekkel az adott problémával összefüggésben, amivel a telefonszolgálathoz fordultak segítségért.

A táblázatban jól látszik, hogy a telefonszolgálathoz forduló férfiak sokkal kisebb arányban kerestek fel problémájukkal kapcsolatban valamilyen intézményt, mielőtt az OKIT-hoz fordultak, mint a nők.

4. táblázat

A hívók korábbi intézményi kapcsolatai

Intézményi kapcsolat	2008. I. félév, N=2010		2008. II. félév, N=2865		2009. I. félév, N=2805		Összesen
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	
szociális intézmény	301	34	106	33	68	2	544
gyermekvédelmi intézmény	333	26	272	27	264	30	952
munkaügyi intézmény	106	16	24	5	13	3	167
egészségügyi intézmény	29	5	51	7	73	6	171
társadalombiztosítási intézmény	51	9	5	0	11	1	77
nem állt kapcsolatban intézménnyel	133	129	139	26	879	427	1733
nincs adat	491	347	1297	873	697	331	4036
összesen	1444	566	1894	971	2005	800	7680

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

A hívók megoszlása egészségi állapot szempontjából

A következő lépésben azt vizsgáltuk, hogy a hívók milyen egészségi problémákkal küzdöttek, abban az időszakban, amikor segítségért fordultak az OKIT-hoz. Itt külön hangsúlyoznunk kell, hogy a személyes egészségügyi adatok a különleges személyes adatok közé tartoznak. Az általunk felhasznált adatok anonimizált adatokat jelentenek.

Az *egészség* a WHO (1946) definíciója szerint nem csupán a betegség hiányát, hanem a teljes testi, lelki és szociális jóllét állapotát jelenti.

- *Fogyatékoság* alatt értjük a mozgáskorlátozottságot, látássérültséget, hallássérültséget, a beszédzavarokat, az értelmi akadályozottságot, az autizmust, valamint a halmozott fogyatékoságot.
- *Pszichés zavarok*: szorongásos zavarok, skizofrénia, paranoia, pszichopátia, hangulatzavarok, pszichózisok, szomatoform zavarok, evészavarok, személyiségzavarok, önértékelési zavarok, evési zavarok, alvászavarok, viselkedészavarok, fóbiák, kudarc, sikertelenség, döntésképtelenség, dilemma stb. közös elnevezése.
- *Akut testi betegségek*: olyan rövid ideig tartó bántalmak, melyek néhány nap vagy hét alatt érnek véget. Ilyen a legtöbb lázas állapot, a gyakori légúti hurut, a hasmenéssel járó állapotok.
- *Krónikus testi betegségek*: a hosszabb ideig, gyakran a beteg élete végéig tartó betegségek köre. Pl.: idegrendszeri, szív- és érrendszeri, különböző mozgásszervi megbetegedések – reumatikus megbetegedések, ízületi bántalmak, a gerincoszlop és a porckorong megbetegedései –, emésztőrendszeri megbetegedések egy része, allergiák, anyagcsere- betegségek, daganatos betegségek, genetikai, tüdőbetegségek egy része.
- *Szenvedélybetegségnek* azokat a visszatérően ismétlődő viselkedésformákat, szokásokat nevezzük, amelyeket valaki kényszeresen újra és újra végrehajt, s amelyek a személyre – és többnyire környezetére is – káros következményekkel járnak. Ezek a szenvedélyek vagy függőségek kétfélék lehetnek. Függőséget kialakíthatnak kémiai szerek, ezt a fajta szenvedélybetegséget nevezzük drogfüggőségnek vagy kémiai addikciónak. De függeni lehet valamilyen viselkedési együttestől is, ezeket a függőségi formákat viselkedéses függőségeknek nevezzük. A viselkedéses addikciók közé soroljuk a játékszenvedélyt (gambling), a számítógépes (vagy egyéb) játékoktól való függőséget, az internetfüggőséget, a videófüggőséget, a szex-addikciót, a kleptomániát, a kényszeres pénzköltést (vásárlási kényszer), a pornográfiához való hozzászokást, a kényszeres evést és még sok hasonló, az egészséget és a környezetet károsító viselkedésformát. Mi ezek közül az alkoholizmust, a játékszenvedélyt, a narkomániát és a gyógyszerfüggőséget emeltük ki. Az *alkoholizmus* az alkohol rendszeres, mértéktelen, hozzászokás-szerű fogyasztásából eredő, testi és lelki károsodásokkal járó állapot, amely az alkoholfogyasztásról való leszokás képtelenségével társul. Alkoholista az, akinek életvezetésében súlyos problémákat okoz az alkoholfogyasztás (munkahelyi, környezeti, családi, egészségügy stb. problémák) Esetükben már kialakult a dependencia (függőség), amin már nem tudnak uralkodni. Dependenciát nem csak drogok, tehát a központi idegrendszerbe közvetlenül bekerülő anyagok okozhatnak. Teljesen a dependencia tüneti és patomechanizmusának megfelelő képet láthatunk pl. kóros *játékszenvedélyben* vagy kóros *gyűjtőszenvédelemben* is. A *narkománia* drogfüggőséget jelent. A narkománia jellemzői: legyőzhetetlen vágy arra, hogy állandóan legyen és használhassa is a szenvedélybeteg a drogot, hajlam arra, hogy a drog mennyiségét és adagját állandóan növelje. A függőségnek két fajtája van: pszichikai és fizikai függőség. A *gyógyszerfüggőség* csillapíthatatlan vágy a gyógyszer után, ezért a gyógyszer szedése szabályozhatatlan. Gyógyszerfüggőnek azokat nevezzük, akik nem panaszaik megszüntetésére vagy betegségük kezelésére, hanem a fizikai és lelki függés miatt szedik a gyógyszert.

A hívók egészségi állapotára vonatkozó adatait az 5. táblázatban foglaltuk össze. 2008 első félévében összesen 1074 esetben, azaz 53,43%-ban, 2008 második félévében 1538 esetben, 53,68%-ban, 2009 első félévében 1721 esetben, azaz 61,35%-ban találtunk adatokat a hívók egészségi állapotával összefüggésben. Ezen belül értelmezve, az első vizsgált félév során

60,34%-ban, a másodikban 46,03%-ban, a harmadikban 52,87%-ban mondták magukat egészségesnek a hívók. A *pszichés zavarokkal küzdők aránya* (az arányok egy-egy féléven belül értelmezendők) a következőképpen alakult: 25,04%-ról előbb 48,63%-ra, majd a következő hat hónapban 40,73%-ra emelkedett. Az első vizsgált időszakban 7,35%-ban, a másodikban 2,73%-ban, a harmadikban 3,08%-ban számoltak be a hívók valamilyen *akut vagy krónikus betegségről*. A valamilyen *fogyatékossgal élők* aránya 2,7%-ról, 1,23%-ra, majd 0,35%-ra csökkent. *Alkoholproblémákat* 2008 első félében 2,6%-ban, 2008 második félévében 0,91%-ban, 2009 első félévében 1,8%-ban említettek a hívók, míg a *drogfüggőségben szenvedők* aránya 1,39%, 0,32%, majd 0,81%. A *játékszenvedéllyel és gyógyszerfüggőséggel* küzdő hívók aránya mindhárom vizsgált félév során 1% alatt maradt. Az *összes szenvedélybeteg hívó aránya* az ismert egészségügyi állapottal kapcsolatos adatokon belül összesen az első vizsgált félév során 4,56%, a következőben 1,36%, végül 2,96% volt. Azt megállapíthatjuk, hogy a férfiak között nagyobb arányban fordult elő valamilyen pszichés zavar ebben az első két elemzett félévben, mint a nőknél. 2009 első félévében azonban a nők körében találtunk több valamilyen pszichés zavarral küzdő hívót, ellentétben az előző félévek tapasztalataival.

5. táblázat

A hívók egészségi állapota

Egészségi állapot	2008. I. félév, N=2010		2008.II. félév, N=2865		2009. I. félév, N=2805		Összesen
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	
egészséges	566	82	569	139	727	183	648
fogyatékos	21	8	14	5	6	-	29
pszichés zavarok	101	168	308	440	409	292	269
akut és krónikus betegségek	70	9	36	6	42	11	79
alkoholizmus	21	7	9	5	22	9	28
játékszenvedély	-	4	-	-	-	6	4
narkománia	6	9	5	-	4	10	15
gyógyszerfüggőség	2	-	2	-	-	-	2
nincs adat	657	279	951	376	795	289	936
összesen	1444	566	1894	971	2005	800	2010

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

A problémák és a segítségnyújtás jellege

A következőkben megvizsgáltuk, hogy milyen problémákkal fordultak a hívók segítségért a telefonszolgálathoz, illetve milyen jellegű segítséget tudtak nyújtani az aktuális problémával kapcsolatban az OKIT munkatársai. A problémák meghatározására, amint azt már korábban jeleztük, az I.F.O.T.E.S. (International Federation of Telephonic Emergency Service) problémakatalógusát használjuk, az OKIT által kibővített formában, amely igazodik telefonszolgálatunk speciális feladataihoz.

2008 első félévében összesen 2839 problémával kapcsolatban keresték fel a telefonszolgálatot magánszemélyek és intézmények. Intézményektől érkezett a hívások 29,2%-a, magánszemélyektől pedig a 70,8%-a. A legtöbb esetben családi problémák miatt telefonáltak a hívók, összesen 926 esetben, ez az összes eset 32,6%-át jelenti. Családon belüli erőszak kapcsán 402 segítő beszélgetésre került sor a vizsgált félévben, 138 esetben információnyújtás történt az OKIT szolgáltatásaival kapcsolatban, 88 esetben segítő intézmények, szervezetek

elérhetőségéről nyújtottak információt a szolgálat munkatársai, 49 esetben általános tájékoztatással szolgáltak az igénybe vehető szolgáltatásokkal kapcsolatosan.

Családon belüli erőszak következtében 165 esetben történt elhelyezés a kríziskezelő hálózat partnerintézményeihez, ebből 143 esetben anya és gyermeke, 22 esetben egyedülálló személy elhelyezésére került sor. További két esetben más családok átmeneti otthonában helyezték el a rászorulókat.

A következő nagy problémacsoport az információhiány, amelyeknek száma 517, az összes problémákon belüli aránya pedig 18,2% volt. Információhiány kapcsán 189 esetben történt más intézmények elérhetőségéről információnyújtás, 148 esetben az OKIT szolgáltatásairól információnyújtás, 41 esetben általános tájékoztatás szolgáltatásokról, ellátásokról (főképp szociális és gyermekvédelmi területet érintően), 99 esetben segítő beszélgetés. Az esetekkel kapcsolatos jelzések, visszajelzések száma 358, az összes problémán belüli aránya 12,6% volt. Ezt követték a pszichiátriai problémák 259 esetben (9,1%), majd az anyagi jellegű problémák 195 esetben (6,8%).

A hívókkal legtöbbször segítő beszélgetés történt 2008 első félévében, összesen 1002 esetben (a segítő beszélgetések aránya a szolgáltatáson belül 35,29%), ezen belül 40,1%-ban családi problémák miatt, 509 esetben történt konkrét információnyújtás más szervezetek, intézmények elérhetőségéről, működési feltételeiről, sok esetben férőhellyel, egyéb (nem családon belüli erőszak miatti) elhelyezési lehetőségekkel kapcsolatos információkat kértek a hívók. További 375 esetben az OKIT szolgáltatásairól nyújtottak információkat a telefonos segítő, 401 esetben volt információfogadás esetekkel kapcsolatban. Összesen 179 esetben történt elhelyezés, ezek közül a legnagyobb arányban családon belüli erőszak indokolta ezt a beavatkozási formát 167 esetben, amely az összes elhelyezéseken belül 93,3%-ot tesz ki.

2008. második félévében összességében közel kilencszázzal nőtt az előző félévhez viszonyítva a hívások száma, ebbe beleértendő a magánszemélyektől, valamint az intézmények részéről érkező hívások egyaránt. Összesen 3711 hívás futott be a szolgálathoz érdemi problémákkal a félév során. Az intézményektől érkezett hívások aránya csökkent az előző félévhez képest 22,79%-ra, a magánszemélyektől érkező hívásoké pedig a 77,2%-ra emelkedett. Az előző félévhez hasonlóan szintén családi problémák miatt keresték fel a legtöbben a telefonszolgálatot, összesen 915 esetben, amely kb. megegyezik az előző félév adatával, ez az összes eset 24,65 %-át jelenti, amely arányaiban csökkenést mutatott. Családon belüli erőszak kapcsán 487 segítő beszélgetésre került sor a vizsgált félévben, 126 esetben információnyújtás történt az OKIT szolgáltatásaival kapcsolatban, 73 esetben segítő intézmények, szervezetek elérhetőségéről nyújtottak információt a szolgálat munkatársai, 28 esetben általános tájékoztatással szolgáltak az igénybe vehető szociális és egyéb szolgáltatásokkal, ellátásokkal kapcsolatosan. Családon belüli erőszak következtében 151 esetben történt elhelyezés a kríziskezelő hálózat partnerintézményeihez, ebből 135 esetben anya és gyermeke, 14 esetben egyedülálló személy elhelyezésében közreműködtek a segítő. További egy esetben más családok átmeneti otthonában, és egy esetben egyéb intézményben került sor a rászoruló elhelyezésére. A következő nagy problémacsoport az információhiány, amelyeknek száma közel háromezrézzel emelkedett az előző félévhez képest 806-ra, az összes problémákon belüli aránya szintén emelkedett, mégpedig 21,7%-ra. Információhiány kapcsán 281 esetben történt más intézmények elérhetőségéről információnyújtás, 201 esetben az OKIT szolgáltatásairól információnyújtás, 68 esetben általános tájékoztatás, szolgáltatásokról, ellátásokról (főképp szociális és gyermekvédelmi területet érintően), 209 esetben segítő beszélgetés. Ezt követték a pszichiátriai problémák 662 esetben (17,8%), az esetekkel kapcsolatos jelzések,

visszajelzések száma szintén emelkedett 490-re, az összes problémán belüli aránya 13,2% volt, majd az anyagi jellegű problémák 239 esetben (6,44%). A hívókkal legtöbbször segítő beszélgetés történt 2008. második félévében is, összesen 1638 esetben (az összes szolgáltatáson belüli aránya 44,1%), ezen belül 29,73%-ban családi problémák miatt, 599 esetben történt konkrét információnyújtás más szervezetek, intézmények elérhetőségéről, működési feltételeiről, sok esetben férőhellyel, egyéb (nem családon belüli erőszak miatti) elhelyezési lehetőségekkel kapcsolatos információkat kértek a hívók. 447 esetben az OKIT szolgáltatásaival kapcsolatban nyújtottak információkat a szolgálat munkatársai. 478 esetben történt információfogadás esetekkel, férőhelyek alakulásával kapcsolatban. Összesen 167 esetben történt elhelyezés, ezek közül a legnagyobb arányban családon belüli erőszak indokolta ezt a lépést, összesen 151 esetben, amely az összes elhelyezéseken belül 90,4%-ot tesz ki.

2009 első félévében tovább emelkedett az előző félévekhez viszonyítva a hívások száma (2008 első félévéhez képest mintegy 1000 hívással több volt ebben az időszakban), a magánszemélyektől, valamint az intézmények részéről érkező hívások egyaránt. Összesen 3821 hívás érkezett érdemi problémákkal a félév során. Az intézményektől érkező hívások aránya emelkedett az előző félévhez képest 26,59%-ra, ebben a félévben volt a legmagasabb – 1016 – az intézményi hívások száma, a magánszemélyektől érkező hívások aránya pedig a 73,41% volt. Az előző félévhez hasonlóan szintén családi problémák miatt keresték fel a legtöbben a telefonszolgálatot, összesen 930 esetben, amely kb. megegyezik az előző félévek adataival. Ez az összes eset 24,33%-át jelentette, amely arányaiban csökkenést mutatott. Családon belüli erőszak kapcsán 471 segítő beszélgetésre került sor a vizsgált félévben, 148 esetben információnyújtás történt az OKIT szolgáltatásaival kapcsolatban, 54 esetben segítő intézmények, szervezetek elérhetőségéről nyújtottak információt a szolgálat munkatársai, 16 esetben általános tájékoztatással szolgáltak az igénybe vehető szolgáltatásokkal, ellátásokkal kapcsolatosan. Családon belüli erőszak következtében 196 esetben történt elhelyezés a kríziskezelő hálózat partnerintézményeihez, ami 45 esettel több, mint az előző félév során, ebből 175 esetben anya és gyermeke, 20 esetben egyedülálló személy elhelyezésére került sor. További egy esetben más családok átmeneti otthonában került sor a rászoruló elhelyezésére. Az információhiány miatti hívások száma az előző félévhez hasonló mértékű maradt, azaz pontosan 830, az összes problémákon belüli aránya pedig szintén 21,7% maradt. Információhiány kapcsán 303 esetben történt más intézmények elérhetőségéről, működési rendjéről konkrét információnyújtás, 190 esetben az OKIT szolgáltatásairól információnyújtás, 79 esetben általános tájékoztatás, szolgáltatásokról, ellátásokról, 236 esetben segítő beszélgetés. Ezt követték a pszichiátriai problémák 735 esetben (19,23%) – ezzel a pszichiátriai problémák száma közel háromszorosára emelkedett 2008 első félévhez viszonyítva. Az esetekkel kapcsolatos jelzések, visszajelzések száma szintén emelkedett 633-ra, az összes problémán belüli aránya 16,56% volt, majd az anyagi jellegű problémák következnek, melynek száma 212 (5,54%) volt. A hívókkal legtöbbször segítő beszélgetés történt 2009 első félévében is, összesen 1780 esetben – amely szintén nagyon sokat emelkedett 2008 első félévéhez képest, pontosan 778 esettel – ezen belül 26,46%-ban családi problémák miatt, 570 esetben történt konkrét információnyújtás más szervezetek, intézmények elérhetőségéről, működési feltételeiről. Sok esetben férőhellyel, egyéb (nem családon belüli erőszak miatti) elhelyezési lehetőségekkel kapcsolatos információkat kértek a hívók. További 417 esetben az OKIT szolgáltatásaival kapcsolatban nyújtottak információkat a szolgálat munkatársai. 522 esetben történt információfogadás esetekkel, férőhelyek alakulásával kapcsolatban. Összesen 223 esetben történt elhelyezés, amely messze meghaladja, az előző félévek elhelyezéseinek számát, ezek közül a legnagyobb arányban családon belüli erőszak

indokolta ennek a lépésnek a megtételét, összesen 196 esetben, amely az összes elhelyezéseken belül 87,9%-ot tesz ki.

Családon belüli erőszakkal kapcsolatos esetek

A következők során csak a családon belüli erőszak eseteit vesszük górcső alá, ezeknél az eseteknél vagy maga a bántalmazott kereste fel a telefonszolgálatot, vagy valamilyen természetes, illetve intézményi segítője fordult az esettel kapcsolatban az OKIT-hoz. Először azt vizsgáltuk, hogy a különféle áldozati csoportoknál milyen arányban fordulnak elő a bántalmazás különböző típusai. Szeretnénk megjegyezni, hogy a családi problémák és a családon belüli erőszak esetei nem fedik le egymás, mivel a családi problémának nem csupán a családon belüli erőszak eseteit tartjuk.

A bántalmazás jellege

2008 első félévében összesen 866 családon belüli esetet vizsgáltunk meg, s azt tapasztaltuk, hogy legnagyobb számban, összesen 580 esetben fizikai bántalmazás miatt keresték fel az OKIT-ot ebben az időszakban. A fizikai bántalmazások aránya a vizsgált eseteken belül 66,97% volt, ezt követte a különféle bántalmazások együttes előfordulása 118 esetben (13,62%), majd a lelki erőszak 72 esetben (8,3%). Kisebb arányban verbális erőszak miatt fordultak segítségért, összesen 49 esetben (5,65%), majd gazdasági-társadalmi erőszak miatt, 16 esetben (1,85%), végül szexuális bántalmazás miatt 8 esetben (0,92%). Nagy arányban, összesen 570 esetben (65,82%) felnőtt nő bántalmazásáról számoltak be a hívók, felnőtt nő és gyermek együttes bántalmazása kapcsán 186 esetben (21,48%) érkeztek a hívások, idős nő bántalmazása miatt 38 esetben (4,39%), lánygyermek miatt 26 esetben (3%). Kevesebb hívás érkezett felnőtt férfi (23), illetve fiúgyermek (18), és idős férfi (5) bántalmazásával összefüggésben. Az erőszak típusainak megjelenését a különböző áldozati csoportokban 2008 első félévére vonatkozóan a 6. táblázatban összegeztük.

6. táblázat

A bántalmazás formái az érintettek neme és kora szerinti megoszlásban, 2008 első félév

Bántalmazás jellege	Lánygyermek	Fiúgyermek	Felnőtt nő	Felnőtt nő+ gyerekek	Felnőtt férfi	Idős nő	Idős férfi	Összesen
fizikai erőszak	9	9	412	126	2	19	3	580
lelki erőszak	8	4	45	2	9	3	1	72
verbális	-	2	30	2	11	4	-	49
szexuális	5	-	3	-	-	-	-	8
gazdasági-társadalmi	1	1	3	2	-	9	-	16
együttes előfordulás	3	2	56	52	1	3	1	118
nincs adat	-	-	21	2	-	-	-	23
összesen	26	18	570	186	23	38	5	866

Forrás: OKIT, 2008 első féléve.

2008 második félévében összesen 827 családon belüli eset kapcsán azt tapasztaltuk, hogy legnagyobb számban az előző félévhez hasonlóan, összesen 406 esetben fizikai bántalmazás miatt érkeztek a hívások – a fizikai bántalmazások aránya a vizsgált eseteken belül 49% volt. Ezt követte a különféle bántalmazások együttes előfordulása 298 esetben (36%), ez 180 esettel több, mint az előző félévi adat. Majd a lelki erőszak következett 47 esetben (5,7%). Kisebb arányban fordultak verbális erőszak miatt segítségért, összesen 34 esetben (4,11%), majd gazdasági-társadalmi erőszak miatt, 11 esetben (1,33%), végül *nagymértékben*

emelkedett a szexuális bántalmazás miatt segítséget kérők száma, 30 esetre (3,6%). Szintén nagymértékben, összesen 649 esetben (78,47%) felnőtt nő bántalmazásáról számoltak be a hívók, felnőtt nő és gyermek együttes bántalmazása kapcsán összesen 83 esetben (10%) érkeztek hívások. Idős nő bántalmazása miatt 22 esetben (2,66%), lánygyermek bántalmazása miatt 28 esetben (3,38%). Itt szeretném megjegyezni, hogy a fiatal lányok körében a szexuális bántalmazás aránya 53,6% volt ebből a 28 esetből, összesen 15 alkalommal számoltak be a hívók szexuális jellegű bántalmazásról, az összes szexuális bántalmazás tekintetében 50% volt a fiatal lányok ellen irányuló szexuális bántalmazás. Kevesebb hívás érkezett felnőtt férfi (28), illetve fiúgyermek (17) bántalmazásával összefüggésben, idős férfi ügyében ebben a félévben nem érkezett hívás. Az erőszak típusainak megjelenését a különböző áldozati csoportokban 2008 második félévére vonatkozóan a 7. táblázatban összegeztük.

7. számú

A bántalmazás formái az érintettek neme és kora szerinti megoszlásban, 2008 második félév

Bántalmazás jellege	Lánygyermek	Fiúgyermek	Felnőtt nő	Felnőtt nő+ gyerekek	Felnőtt férfi	Idős nő	Idős férfi	Összesen
fizikai erőszak	8	10	342	29	11	6	-	406
lelki erőszak	1	1	37	2	2	4	-	47
verbális	1	-	30	-	2	1	-	34
szexuális	15	4	11	-	-	-	-	30
gazdasági-társadalmi	-	-	11	-	-	-	-	11
együttes előfordulás	3	2	218	52	12	11	-	298
nincs adat	-	-	-	-	1	-	-	1
összesen	28	17	649	83	28	22	0	827

Forrás: OKIT, 2008 második féléve.

2009 első félévében 847 családon belüli erőszakkal kapcsolatos esetet tudtunk megvizsgálni. Legnagyobb számban az előző félévekhez hasonlóan szintén fizikai bántalmazás miatt érkeztek segítségkérő telefonhívások, összesen 418 esetben, a fizikai bántalmazások aránya a vizsgált eseteken belül 49,35% volt. Ezt követte a különféle bántalmazások együttes előfordulása 274 esetben (32,35%), majd a lelki erőszak 69 esetben (8,14%). Kisebbségi arányban fordultak a szolgálatokhoz a hívók verbális erőszak miatt, összesen 55 esetben (bár ebben a félévben volt a legmagasabb ennek az aránya, 6,49%) és gazdasági-társadalmi erőszak miatt, 10 esetben (1,18%). Végül 2008. első félévéhez képest még mindig emelkedett, bár az előző félévhez képest csökkent a szexuális bántalmazás miatt segítséget kérők száma 20 esetre (2,36%). Egyre növekvő arányban, összesen 694 esetben (81,93%) felnőtt nő bántalmazásáról számoltak be a hívók, majd felnőtt nő és gyermek együttes bántalmazása kapcsán érkeztek a hívások, összesen 60 esetben (7%). Idős nő bántalmazása miatt 19 esetben (2,24%), lánygyermek miatt 30 esetben (3,38%). Ebben a félévben is jellemző volt, hogy a fiatal lányok körében a szexuális bántalmazás aránya viszonylag magas, 43% volt az említett 30 esetből, összesen 13 alkalommal számoltak be a hívók lánygyermek szexuális jellegű bántalmazásáról, az összes szexuális bántalmazás tekintetében 65% volt a fiatal lányok ellen irányuló szexuális bántalmazás. Ugyanannyi hívás érkezett felnőtt férfi (28), illetve kicsivel kevesebb fiúgyermek (14), valamint idős férfi (2) bántalmazásával összefüggésben. Az erőszak típusainak megjelenését a különböző áldozati csoportokban 2009. első félévére vonatkozóan a 8. táblázatban összegeztük.

8. táblázat

A bántalmazás formái az érintettek neme és kora szerinti megoszlásban, 2009 első félév

Bántalmazás jellege	Lánygyermek	Fiúgyermek	Felnőtt nő	Felnőtt nő+gyerekek	Felnőtt férfi	Idős nő	Idős férfi	Összesen
fizikai erőszak	5	5	373	14	10	11	-	418
lelki erőszak	3	-	59	4	3	-	-	69
verbális	2	2	46	1	4	-	-	55
szexuális	13	3	2	-	2	-	-	20
gazdasági-társadalmi	-	-	10	-	-	-	-	10
együttes előfordulás	7	4	204	41	8	8	2	274
nincs adat	-	-	-	-	1	-	-	1
összesen	30	14	694	60	28	19	2	847

Forrás: OKIT, 2009 első féléve.

A bántalmazó és a bántalmazott kapcsolatának jellege

A következőkben azt elemeztük, hogy a bántalmazók és a bántalmazottak milyen rokoni kapcsolatban álltak egymással a telefonhívás idejében. Mindhárom vizsgált félév során azt tapasztaltuk, hogy a legtöbb esetben a bántalmazott a bántalmazó házastársa vagy élettársa volt a hívás idejében.

Mindhárom vizsgált félév során azt láttuk, hogy a női áldozatok legtöbbször a bántalmazó házastársai voltak (345; 321; ill. 329 eset), majd ezt követték a bántalmazójukkal élettársi viszonyban élő bántalmazott nők (286; 282; ill. 309 eset). A férfi bántalmazottak a legtöbb esetben a bántalmazók gyermekei voltak (15-15; ill. 16 esetben). Az összes eseten belül a bántalmazott a bántalmazó házastársa volt a vizsgált félévek kronológiai sorrendjében 41,22%-ban, 40,15%-ban, 37,2%-ban; az élettársa 33,14%-ban, 34,22%-ban, 39,3%-ban. A bántalmazottak a bántalmazó gyermekei 6,35%-ban, 5,8%-ban és 6,7%-ban; szülei 5,4%-ban, majd 5%-ban, végül 5,9%-ban voltak, tágabb rokonságban 4%-ban, 4,47%-ban és 4,13%-ban álltak. A bántalmazott a bántalmazó volt házastársa 3,23%-ban, 3,26%-ban, valamint 1,89%-ban, a volt élettársa 3,8%-ban, 1,45%-ban, végül 1,77%-ban volt. (A százalékos arányokat egy-egy féléven belül értjük.) A bántalmazott és a bántalmazó kapcsolatára vonatkozó adatokat a három vizsgált félévre vonatkozóan a 9. táblázatban foglaltuk össze.

9. táblázat

A bántalmazott és a bántalmazó kapcsolatának jellege

A bántalmazott és a bántalmazó viszonya	2008. I. félév N=866		2008. II. félév N=827		2009. I. félév N=847		Összesen
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	
a bántalmazott a bántalmazó házastársa	345	12	321	11	309	6	1004
a bántalmazó élettársa	286	1	282	1	329	4	903
a bántalmazó partnere	8	-	6	-	4	-	18
a bántalmazó volt házastársa	27	1	27	-	16	-	71
a bántalmazó volt élettársa	33	-	12	-	15	-	60
a bántalmazó volt partnere	5	-	5	-	-	-	10
a bántalmazó szülője	43	4	38	4	41	9	139
a bántalmazó gyermeke	40	15	33	15	41	16	160

a bántalmazó egyéb rokona ¹⁵	28	7	29	8	29	6	107
nincs adat	3	8	29	6	19	3	68
összesen	818	48	782	45	803	44	2540

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

A bántalmazott családi állapota és gyermekeinek száma

Megvizsgáltuk a bántalmazottak családi állapotát, s azt is, hány gyermeket nevelnek. Mindhárom félév során azt tapasztaltuk, hogy a bántalmazottak többsége házassági vagy élettársi kapcsolatban él, s legtöbbjüknek egy vagy két gyermeke van. Ezeknek a vonatkozásoknak a tekintetében nem volt lényeges eltérés a vizsgált három félév között (10. táblázat).

10. táblázat

A bántalmazott családi állapota

A bántalmazott családi állapota	2008. I. félév n=866		2008. II. félév n=827		2009. I. félév n=847		Összesen
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	
hajadon/egyedülálló	92	29	87	27	85	20	340
házassági/élettársi viszonyban él	631	13	603	14	652	19	1932
özvegy	29	4	32	-	23	3	91
elvált	32	2	35	2	23	-	94
nincs adat	34	-	25	2	20	2	83
összesen	818	48	782	45	803	44	2540

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

2008 első félévében a vizsgált 866 eset közül 644-ben a bántalmazott élettársi vagy házastársi kapcsolatban élt, ez a bántalmazásos esetek 74,36%-át jelenti. 121 bántalmazott hajadon/egyedülálló volt (13,9%), 34 volt az elváltak, és 33 az özvegyek száma. A bántalmazottaknak legnagyobb számban egy gyermekük volt (237 eset, 27,36%), 201 esetben (23,2%) két gyermeket neveltek. 159 (18,3%) volt azoknak a száma, akinek nem volt gyermekük a hívás idejében, 124 esetben (14,3%) 3 gyermeket nevelt a bántalmazott. A több gyermekkel bíró bántalmazottak száma kevesebb volt.

2008 második félévében 617 bántalmazott házassági vagy élettársi viszonyban élt, ez a családon belüli erőszak eseteinek 74,6%-át jelentette, tehát szinte pontosan ugyanakkora ez az arány, mint az előző félévben. Hajadon vagy egyedülálló volt 114 (13,74%) bántalmazott, 32-en voltak özvegyek és 37-en elváltak. A bántalmazottaknak ebben a félévben is legtöbb esetben egy gyermeke volt (232 eset, 28%), 189 esetben (22,8%) két gyermeket neveltek. Azoknak a száma, akinek nem volt gyermekük 139 volt (16,8%), 112 esetben (13,54%) 3 gyermeket nevelt a bántalmazott, szintén kevesebb volt azoknak a bántalmazottaknak a száma, akik 4 vagy több gyermeket neveltek.

2009 első félévében 671 volt azoknak a bántalmazottaknak a száma, akik házassági vagy élettársi kapcsolatban éltek, ez a bántalmazásos esetek 79,2%-a. Hajadon vagy egyedülálló volt 12,39%-uk, (105 eset), 26-an voltak özvegyek, valamint 23-an elváltak. A legtöbb bántalmazottnak e félév során is egy gyermeke volt, összesen 263 esetben (31%), 116 esetben

¹⁵ Egyéb rokon alatt értünk minden egyéb rokoni kapcsolatot (testvér, sógor, unokatestvér, nagybáty, nagynéni, unokahúg, unokaöcs, nagyszülők, meny, vő stb.), amelyet külön nem soroltunk fel.

(13,7%) nem volt gyermeke a bántalmazottnak, 180 esetben (21,25%) két gyermeket neveltek, 117 (13,8%) bántalmazottnak volt 3 gyermeke volt. A 4 vagy több gyermeket nevelők száma e félévben is kevesebb volt.

A 11. táblázat a bántalmazottak nem és kor szerinti bontásában mutatja be, hogy a bántalmazottnak a hívás idejében hány gyermekük volt.

11. táblázat

A bántalmazottak gyermekeinek száma

A bántalmazott gyermekeinek száma	2008. I. félév, N=866		2008.II. félév, N=827		2009.I.félév, N=847		Összesen
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	
nincs gyermeke	131	28	111	28	94	22	414
egy gyermeke van	229	8	225	7	253	10	732
2 gyermeke van	195	6	183	6	177	3	570
3 gyermeke van	122	2	110	2	117	-	353
4 vagy 5 gyermeke	74	-	79	-	64	3	220
6 vagy annál több gyermek	31	-	28	-	26	-	85
nincs adat	36	4	46	2	72	6	166
összesen	818	48	782	45	803	44	2540

Forrás: OKIT, 2008 első féléve, 2008 második féléve, 2009 első féléve.

Kapcsolat a rendőrséggel, korábbi eljárások a bántalmazóval szemben

Azt is áttekintettük a családon belüli eseteket elemezve, hogy az áldozatnak milyen kapcsolata volt a rendőrséggel, tett-e esetleg feljelentést, készült-e látlelet, szándékában állt-e egyáltalán feljelentést tenni bántalmazója ellen, milyen lépéseket tett saját érdekében, kérte-e a távoltage, történt-e rendőrségi intézkedés az eset kapcsán. Megvizsgáltuk továbbá, hogy az elkövetővel szemben volt-e folyamatban büntetőeljárás, büntetett előéletű volt-e, esetleg a hívás időpontjában is börtönben volt-e, és onnan fenyegette családtagját/családtagjait. Ennek a témának a bemutatásánál is fontos kiemelni, hogy a hívások anonimek. Összességében összevetve az egyes féléveket, itt sem találtunk kiugró eltéréseket, csupán kisebb mozgásokat figyelhattunk meg, ami a feljelentésre való hajlandóságot illeti a bántalmazottak körében.

2008 első félévében az összes, 866 vizsgált esetből 546-ban (63%) a bántalmazott nem tett feljelentést bántalmazójával szemben, további 27 (3,12%) esetben derült ki, hogy eddig nem tett feljelentést az áldozat, de szeretne a későbbiekben, s ugyancsak 27 (3,12%) volt azoknak a száma, akik nem tettek feljelentést, és ez a későbbiekben sem áll szándékukban. 92 (10,6%) olyan esetet találtunk, ahol a bántalmazott feljelentést tett, 64 (7,39%) esetben történt rendőri intézkedés a helyszínen, 26 (3%) esetben készült látlelet a bántalmazásról, és csupán egy esetben derült fény arra, hogy a bántalmazott kérte a távoltage, miután feljelentést tett. További 82 esetben nem találtunk adatokat arra vonatkozóan, hogy kapcsolatba került-e az áldozat a rendőrséggel. Az elkövetőket vizsgálva azt tapasztaltuk 2008 első félévében, hogy a bántalmazók 95,16%-ban férfiak voltak, 582 esetben (67,2%) nem folyt ellenük büntető eljárás a hívás időpontjában, 21 esetben derült fény arra, hogy korábban büntetett előéletű volt a bántalmazó, 55 esetben a hívás időpontjában is büntetőeljárás volt folyamatban a bántalmazóval szemben, 208 esetben pedig nem találtunk erre vonatkozóan adatokat a feljegyzésekben.

2008 második félévében a 827 esetből 469-ben (56,7%) a bántalmazott nem tett feljelentést bántalmazójával szemben, további 33 (3,99%) esetben nem tett feljelentést az áldozat, de a későbbiekben szándékozik, 73-ra emelkedett (8,8%) azoknak a száma, akik nem tettek feljelentést, és nem is szeretnék. Ez 46 esettel több, mint az előző félévben. 70 (8,46%) olyan esetet találtunk, ahol a bántalmazott tett feljelentést, ami csökkenést jelent az előző félévhez képest, 51 (6,16%) esetben történt rendőri intézkedés a helyszínen, csupán 13 (1,57%) esetben készült látlelet a bántalmazásról, és szintén csak egy esetben találtuk azt, hogy a bántalmazott kérte a távoltartást, miután feljelentést tett. További 117 esetben nem találtunk adatokat arra vonatkozóan, hogy kapcsolatba került-e az áldozat a rendőrséggel, illetve milyen lépésekre került sor a rendőrséggel való kapcsolatfelvételt követően. A bántalmazókat vizsgálva azt tapasztaltuk 2008 második félévében, hogy az elkövetők 94,56%-ban férfiak voltak, 419 esetben (50,66%) nem folyt ellenük büntetőeljárás a hívás időpontjában. 18 esetről tudjuk, hogy korábban büntetett előéletű volt a bántalmazó, 32 esetben a hívás időpontjában is büntetőeljárás volt folyamatban a bántalmazóval szemben, illetve négy olyan eset volt, amikor a bántalmazó büntetését töltötte a hívás időpontjában. 354 esetben nem találtunk erre vonatkozóan adatokat a feljegyzésekben.

2009 első félévében 847 a vizsgált esetek száma, ebből 506-ban (59,7%) a bántalmazott nem tett feljelentést bántalmazójával szemben. 57 (6,73%) esetben az áldozat nem tett feljelentést, de a későbbiekben szeretne – ez az adat némi növekedést jelent az előző félévhez képest. Csökkent viszont 22-re (2,59%) azoknak a száma, akik nem tettek feljelentést, és nem is szeretnék tenni. Ez több mint 50 esettel kevesebb, mint az előző félévben. 77 (9%) olyan esetet találtunk, ahol a bántalmazott tett feljelentést, ami nagyon kicsi növekedést jelent az előző félévhez képest. 57 (6,73%) esetben történt rendőri intézkedés a helyszínen, 18 (2,12%) esetben készült látlelet a bántalmazásról, és három olyan esetet találtunk, ahol a bántalmazott kérte a távoltartást, miután feljelentést tett. További 107 esetben nem találtunk adatokat arra vonatkozóan, hogy kapcsolatba került-e az áldozat a rendőrséggel, illetve milyen lépésekre került sor a rendőrséggel való kapcsolatfelvételt követően. A bántalmazókat vizsgálva azt tapasztaltuk 2009. első félévében is, hogy a családon belüli erőszak elkövetői 94,7%-ban férfiak voltak, 641 esetben (75,67%) nem folyt ellenük büntetőeljárás a hívás időpontjában. 25 esetben derült fény arra, hogy korábban büntetett előéletű volt a bántalmazó, 48 esetben a hívás időpontjában is büntetőeljárás volt folyamatban a bántalmazóval szemben, egy olyan esetről tudunk, amikor a bántalmazó büntetését töltötte a hívás időpontjában, 132 esetben pedig erre vonatkozóan adatok nincsenek a feljegyzésekben.

A bántalmazottak és a bántalmazók egészségi állapota

A bántalmazottak és bántalmazók egészségi állapotára vonatkozó összefoglalónk esetében ugyanazok a kritériumok érvényesek, mint amikor az összes magánszemélytől érkező hívást vizsgáltuk. Ugyanazokat a kategóriákat használtuk ennél a fejezetnél is. Az adatok nemcsak azokra az esetekre vonatkoznak, amikor a hívó maga volt a bántalmazott, hanem azokra is, amikor a bántalmazott valamelyik természetes vagy intézményi segítőtje kereste fel az OKIT-ot. Az adatok a bántalmazott(ak), illetve a bántalmazó(k) személyére vonatkoznak.

A három félévet vizsgálva azt találtuk, hogy egyrészt a *bántalmazott nők* aránya mindegyik időszakban 94% körüli volt. 2008 első félévében a bántalmazott nők 61,61%-a (504 eset), 2008 második félévében 59,59%-a (466 eset), 2009 első félévében 55,92%-a (449 eset) mondta magát egészségesnek. Ebben csupán egy nagyon kicsi csökkenést láthattunk. A vizsgált első félévben 8,43%-uk (69 eset), a másodikban 1,92%-uk (15 eset), a harmadikban 3,98%-uk (32 eset) valamilyen krónikus vagy akut betegségben szenvedett. Pszichés

zavarokkal 4,28%-uk (35 eset), 2%-uk (16 eset), illetve 2,5%-uk (20 eset) küzdött. 2008 első félévében 20-an (2,44%) alkoholproblémát, 16-an (1,95%) valamilyen fogyatékoságot, 8-an (0,98%) gyógyszerfüggőséget említettek. 2008 második félévében 20-an (2,55%) számoltak be alkoholproblémákról, 17-en (2,17%) valamilyen fogyatékoságról, 4-en (0,51%) gyógyszerfüggőségről, és megjelent a bántalmazott nők körében is a játékszenvedély, amelyet 9 esetben említettek (1,15%). 2009 első félévében az előzőhöz képest jóval kevesebben, összesen hárman (0,37%) alkoholproblémákról, nyolcan (0,99%) valamilyen fogyatékoságról számoltak be. A legutóbbi félévben azonban sem gyógyszerfüggőségről, sem játékszenvedély-betegségről, sem drogfüggőségről nem tudunk, a bántalmazott nők, valamint az összes bántalmazottak körére egyaránt vonatkozik ez.

Az összes bántalmazott tekintetében az egészségesek aránya az első vizsgált félévben 60,96% (528 eset), a másodikban 59,13% (489 eset), a harmadikban 56,2% (476 eset) volt. Krónikus vagy akut betegségben 8,3%-uk (72 eset), majd 1,81%-uk (15 eset), és 4,13%-uk (35 eset) szenvedett. A pszichés zavarokkal küzdők aránya 4,27% (37 eset), 2,18% (18 eset), végül 2,72% (23 eset). 2008 első félévében fogyatékoságot 26-an (3%), alkoholproblémákat 20-an (2,3%), gyógyszerfüggőséget nyolcan (0,92%); 2008 második félévében fogyatékoságot 27-en (3,26%), alkoholproblémát 23-an (2,78%), gyógyszerfüggőséget négyen (0,48%) említettek. A játékszenvedély-betegséget (9 eset, 1,09%) említetők mindannyian női áldozatok voltak. 2009 első félévében fogyatékoságról 10-en (1,18%), alkoholproblémáról összesen öten (0,59%) beszéltek. Gyógyszerfüggőséget, drogfüggőséget, illetve játékszenvedély-betegséget, egyáltalán nem említettek a bántalmazottak körében e félév során.

A bántalmazottak egészségi állapotára utaló adatokat az elemzett három félévre vonatkozóan a 12. táblázatban összesítettük.

12. táblázat

Bántalmazottak egészségi állapota

Egészségi állapot	2008. I. félév, N=866		2008. II. félév, N=827		2009. I. félév, N=847		Összesen
	Bántalmazott nő	Bántalmazott férfi	Bántalmazott nő	Bántalmazott férfi	Bántalmazott nő	Bántalmazott férfi	
egészséges	504	24	466	23	449	27	1493
fogyatékoság	16	10	17	10	8	2	63
pszichés zavarok	35	2	16	2	20	3	78
krónikus és akut betegség	69	3	15	-	32	3	122
alkoholizmus	20	-	20	3	3	2	48
játékszenvedély	-	-	9	-	-	-	9
narkománia	-	-	-	-	-	-	-
gyógyszerfüggőség	8	-	4	-	-	-	12
nincs adat	166	9	235	7	291	7	715
összesen	818	48	782	45	803	44	2540

Forrás: OKIT, 2008. első féléve, 2008. második féléve, 2009. első féléve.

A bántalmazók 2008 első félévében 94,8%-ban, 2008 második félévében 94,55%-ban, 2009 első félévében 96,34%-ban férfiak voltak. A bántalmazókkal kapcsolatban jóval kevesebb

esetben találunk bármiféle információt az egészségi állapotra vonatkozóan, ami érthető, hiszen főképp a bántalmazottak, illetve segítők fordultak a telefonszolgálathoz. (A százalékos adatokat ennek fényében kell értelmeznünk.) A bántalmazó férfiak körében szám szerint kiemelkedőnek tűnnek az alkoholproblémával küzdők, a vonatkozó említések száma az első vizsgált félévben 258 volt, ami az összes bántalmazó férfira vetítve 31,42%-os arányt jelent, majd a második félévben 104, az összes bántalmazó férfira vonatkoztatva 13,29%, végül 84, az összes bántalmazóra vetítve 10,29%. A százalékos arányok az egyes féléveken belüli arányt mutatják. Az egészségesek száma a három félév során 119-ről előbb 98-ra csökkent, majd 111-re emelkedett. Pszichés problémákról 59, majd 35, végül 23 esetben tudunk; játékszenvedéllyel az első vizsgált félévben a bántalmazókra vonatkozó adatok szerint 23-an, a másodikban és a harmadikban 15-en küzdöttek. Krónikus vagy akut betegséggel 20, majd egy, ill. hat esetben találtunk, narkomániát 16, majd 25, végül ismét 16 esetben. A gyógyszerfüggő férfi bántalmazók száma a vizsgált félévekben kettő, 17, és egy volt, fogyatékossgal élt mindhárom félévben egy-egy bántalmazó férfi.

Az összes bántalmazó személy (férfiak és nők összesen) vonatkozásában 2008 első félévében az egészségesek aránya 15,7% (136 eset), az alkoholproblémákkal küzdőké 30% (260 eset) volt. A pszichés zavarokban szenvedők aránya 7,85% (68 eset), a játékszenvedély-betegeké 2,77% (24 eset), a krónikus és akut betegeké 2,42% (21 eset), a drogfüggőké 1,96% (17 eset). Gyógyszerfüggőség (2) és fogyatékossg (1) csak a férfi bántalmazók körében fordult elő. 2008 második félévében az összes bántalmazó személy tekintetében az egészségesek aránya 14,63% (121 eset), az alkoholproblémákkal küzdőké 13,06% (108 eset). A pszichés zavarok említésének aránya 4,71% (39 eset), a játékszenvedélyé 1,81% (15 eset). A krónikus és akut betegek aránya jóval 1% alatti (1 eset), a drogfüggőké 3,02% (25 eset) volt. Gyógyszerfüggőség (18 eset; 2,18%) szinte csak a bántalmazó férfiak körében fordult elő, és az egy esetben említett fogyatékossg szintén férfira vonatkozó adat. 2009 első félévében a bántalmazók körében a rendelkezésre álló adatok alapján az egészségesek aránya 14,28% (132 eset), az alkoholproblémákkal küzdőké 10,03% (85 eset) volt. A pszichés zavarokkal küzdőké 3,07% (26 eset) volt, a játékszenvedély-betegeké 1,77% (15 eset), a krónikus és akut betegeké 0,82% (7 eset), a drogfüggőké 2% (17 eset). Gyógyszerfüggőségre mindössze egy esetben, fogyatékossgra két esetben találtunk utalást. A bántalmazók egészségi állapotára vonatkozó adatokat a 13. táblázatban foglaltuk össze.

13. táblázat

Bántalmazók egészségi állapota

Egészségi állapot	2008. I. félév, N=866		2008. II. félév, N=827		2009. I. félév, N=847		Összesen
	Bántalmazó nő	Bántalmazó férfi	Bántalmazó nő	Bántalmazó férfi	Bántalmazó nő	Bántalmazó férfi	
egészséges	17	119	23	98	21	111	389
fogyatékossg	-	1	-	1	1	1	4
pszichés zavarok	9	59	4	35	3	23	133
krónikus és akut betegség	1	20	-	1	1	6	29
alkoholizmus	2	258	-	15	1	84	360
játékszenvedély	1	23	4	104	-	15	147
narkománia	1	16	-	25	1	16	59

gyógyszerfüggőség	-	2	1	17	-	1	21
nincs adat	14	323	13	486	3	559	1398
összesen	45	821	45	782	31	816	2540

Forrás: OKIT, 2008. első féléve, 2008. második féléve, 2009. első féléve

Ki volt a bántalmazott segítője, amikor nem ő maga telefonált?

Ki is lehet a bántalmazott segítője, amikor nem ő maga kér támogatást, segítséget, beavatkozást? Erre a kérdésre keressük a válaszokat a következő fejezetben.

A családon belüli erőszak áldozatai ügyében gyakran telefonálnak családtagjaik, hozzátartozóik, vagy professzionális segítőik.

2008 első félévében a 866 vizsgált esetből 255 hívást kaptunk valamilyen intézményből, 96-ot pedig a bántalmazottak természetes segítőitől. Az intézményi hívások közül a legtöbb családsegítő szolgálatoktól érkezett (125), a továbbiak gyermekjóléti szolgálatoktól (61), családok átmeneti otthonaiból (34), kórházból (9), védőnőtől (5), önkormányzattól (5), rendőrségtől (3) egyéb segítő szervezetektől, intézményektől (13) – itt fontos kiemelni, hogy ebben a félévben iskolából nem hívták a szolgálatot. A bántalmazottak természetes segítői közül a legtöbb hívás családtagoktól, rokonoktól (70) érkezett ebben a félévben, majd ismerőstől, barátától (18), szomszédoktól (2), végül egyéb segítő szándékú magánszemélyektől (6). A legtöbbször felnőtt nő és gyermekei ügyében kerestek megoldást (165), majd a hívások száma szerinti sorrendben felnőtt nő (133), lánygyermek (21), fiúgyermek (13), idős nő (13), idős férfi (5), végül felnőtt férfi (1) ügyében hívták a telefonszolgálatot.

2008 második félévében a 827 családon belüli erőszak esetből 250 hívás érkezett intézményből, 85 a bántalmazottak természetes segítőitől. Az intézményi közt ebben a félévben is a családsegítő szolgálatok voltak a legaktívabbak 98 hívással, bár ez a szám valamennyivel kevesebb, mint az előző időszakban. Majd gyermekjóléti szolgálatok (72), családok átmeneti otthonai (43), önkormányzat (9), kórházak (7), védőnők (4), rendőrség (5) következnek. Egyéb segítő szervezetektől, intézményektől 10, iskoláktól 2 hívás érkezett. A bántalmazottak természetes segítői közül ebben a félévben is legnagyobb számban családtagok, rokonok (48) hívták a szolgálatot, majd ismerősök, barátok (35), szomszédok (2). 2008 második félévében is felnőtt nő és gyermekei ügyében (230) érkezett a legtöbb hívás – 55-tel több, mint a megelőző félév során –, ezt csökkenő sorrendben követik a felnőtt nő (69), lánygyermek (16), fiúgyermek (5), idős nő (8), végül felnőtt férfi (7) ügyében történt hívások. Idős férfi ügyében nem érkezett hívás más személytől.

2009 első félévében a 847 eset kapcsán 263 hívás érkezett intézményből, 79 pedig a bántalmazottak természetes segítőitől. Az intézményi hívások közül ebben a félévben is kiemelkedően sok érkezett családsegítő szolgálatoktól (101), ez a szám kicsivel több, mint az előző időszakban. Második helyen a hívások számát tekintve a gyermekjóléti szolgálatok állnak (82), majd a családok átmeneti otthonai (37), kórházak (6), védőnő (3), önkormányzat (9), rendőrség (13), egyéb segítő szervezetek, intézmények (11), iskolák (1) következnek. Rendőrségtől szintén ebben a félévben érkezett a legtöbb hívás. A bántalmazottak természetes segítői közül a korábban tapasztaltakhoz hasonlóan ebben a félévben is a legtöbb hívás családtagoktól, rokonoktól (54) érkezett ebben a félévben, majd ismerősöktől, barátoktól (19), szomszédoktól (4), egyéb segítő szándékú magánszemélyektől (2). 2009 első félévében a legtöbbször felnőtt nő ügyében kerestek megoldást (162), eltérően az előző félévek adataitól,

majd felnőtt nő és gyermekei (144), lánygyermek (15), fiúgyermek (4), idős nő (9), felnőtt férfi (7), végül idős férfi (1) ügyében hívták a telefonszolgálatot.

Anyagi természetű problémák megjelenése az OKIT hívóinál

Ebben a fejezetben némi kitérőt teszünk a témát illetően. Bár az anyagi természetű problémák kezelése nem tartozik az OKIT profiljába, mégis úgy gondoltuk, hogy érdemes megvizsgálni az anyagi jellegű problémával jelentkező hívók körét is. Az ebben a fejezetben használt kategóriákat aszerint állítottuk fel, ahogyan a hívók saját helyzetüket jellemezték, ahogyan ők megfogalmazták a nehézségeik jellegét. Először azt néztük meg, hogy ki volt a telefonáló: maga a bajban lévő személy, vagy valamilyen segítőtje, illetve az anyagi problémán belül nézve milyen típusú problémával jelentkezett. A második körben pedig azt elemeztük, hogy milyen segítséget várt az adott nehézséggel kapcsolatban.

2008 első félévét tekintve összesen 195 anyagi jellegű problémát vizsgáltunk meg. A hívások 157 esetben (80,5%) érkeztek magánszemélyektől, 38 esetben (19,5%) intézményből. A saját ügyükben telefonálók között a legtöbb esetben (118; 60,5%) a hívók nők voltak. Ebben a félévben a legtöbb anyagi természetű probléma lakhatási jellegű volt (106; 54,35%): albérletben élőkét fenyegetett a tulajdonos, hogy az utcára teszi a családot, vagy a lakás fenntartásának nehézségeivel küszködtek a hívók, rezsihátralékot, lakbérhátralékot halmoztak fel. Saját megfogalmazásuk szerint „szegénység miatt” telefonáltak 37-en (19%), hajléktalanság miatt 19-en (9,7%), banki hitelproblémák miatt öten (2,56%), uzsorahitel miatt négyen (2,05%), munkanélküliség miatt szintén négyen (2,05%). Az anyagi problémák kapcsán megvizsgáltuk, hogy milyen típusú segítséget várt a hívó a telefonszolgálatától a segítő beszélgetés során. Azt találtuk, hogy az anyagi problémával küzdő, illetve az ő ügyükben telefonáló segítőik is nagy számban tájékoztatásban (84 eset; 43,07%), illetve elhelyezésben szerettek volna segítséget kérni az OKIT munkatársaitól, összesen 58 esetben (29,74%). Konkrét anyagi segítséget vártak 37-en (18,97%), meghallgatást kilencen (4,61%), jelzést valamilyen segítő szervezet vagy intézmény felé négyen (2,05%). A lakhatási problémákkal küzdők legnagyobb arányban tájékoztatást (44) és elhelyezésben való segítségnyújtást (43) igényeltek, a szegénység miatt telefonálók leginkább konkrét anyagi segítséget vártak (17). Az uzsorahitel-problémával szembesülők (4) mindegyike elhelyezés miatt kereste fel a telefonszolgálatot, a bankihitel-problémával telefonálók részben anyagi segítséget (2), részben tájékoztatást (2), részben meghallgatást (1) igényeltek. A munkanélküliek tájékoztatást (3), és anyagi segítséget (1) szerettek volna kapni.

2008 második félévében 44 hívással több, összesen 239 anyagi jellegű problémát találtunk, mint az előző időszakban. A hívások 192 esetben (80,33%) érkeztek magánszemélyektől, 47 esetben (19,66%) intézményből. A saját ügyükben telefonálók között a legtöbb esetben (149; 62,34%) a hívók ismételten csak nők voltak. Ebben a félévben is, hasonlóan az előzőhöz, a legtöbb anyagi jellegű probléma lakhatási típusú volt (125; 52,3%). Saját megfogalmazásuk szerint szegénység miatt telefonáltak 67-en (28%), ez 30 esettel több, mint a megelőző időszakban. Hajléktalanság miatt 21-en (8,78%) hívták a telefonszolgálatot, ami az előző félévhez hasonló mértékű, a banki hitelproblémák miatti telefonálók száma viszont *több mint háromszorosára ugrott* az előző félévhez képest, elérte a 17-et (7,11%). Uzsorahitel miatt hatan (2,51%), munkanélküliség miatt ketten (0,83%) kerestek meg bennünket, illetve egy olyan hívást találtunk, ahol más jellegű, de anyagi típusú probléma orvoslását kérte a telefonáló. Arra a kérdésre válaszolva, hogy 2008 második félévében milyen típusú segítséget várt a hívó a telefonszolgálatától a segítő beszélgetés során, azt találtuk, hogy az anyagi problémával küzdő, illetve az ő ügyükben telefonáló segítőik is leginkább elhelyezésben (104 eset; 43,5%), illetve tájékoztatásban szerettek volna segítséget kérni az OKIT munkatársaitól,

összesen 69 esetben (28,9%). Az anyagi okok miatt elhelyezést igénylők száma 58-ról 104-re emelkedett, ami mintegy a *duplája az előző vizsgált időszakban tapasztaltaknak*. Konkrét anyagi segítséget vártak 51-en (21,3%), meghallgatást 6-an (2,51%), jelzést valamilyen segítő szervezet vagy intézmény felé heten (2,92%). A lakhatási problémákkal küzdők legnagyobb arányban elhelyezésben való segítségnyújtást (87) és tájékoztatást (33) igényeltek, a szegénység miatt telefonálók leginkább konkrét anyagi segítséget vártak (47). Az uzsorahitel-problémáról beszámolók zömmel elhelyezés (4) miatt keresték fel a telefonszolgálatot, a banki hitel problémával jelentkezők anyagi segítséget (2), tájékoztatást (11), illetve elhelyezést (4) igényeltek. A munkanélküliek tájékoztatást (2) kértek a szolgálatától.

2009 első félévének adatait vizsgálva az előző félévhez képest 21 hívással kevesebb (de 2008 első félévéhez képest még mindig 23 esettel több), összesen 218 anyagi jellegű problémát találtunk. A hívások 157 esetben (72%) érkeztek magánszemélyektől, az előző időszakokhoz képest *jóval több, összesen 61 esetben (27,98%) intézményektől*. A saját ügyükben telefonálók között a legtöbb esetben (109; 50%) a hívók ebben a félévben is nők voltak. Hasonlóan az előző két vizsgált időszakhoz a legtöbb anyagi jellegű probléma lakhatási típusú volt (118; 54,13%). Saját megfogalmazásuk szerint szegénység miatt telefonáltak 47-en (21,56%). Hajléktalanság miatt 20-an (9,17%) hívták a telefonszolgálatot, ami az előző félévekhez hasonló mértékű, a banki hitelproblémák miatti telefonálók száma megmaradt az előző félévi szinten (16 hívás, 7,34%). Az uzsorahitel miatt segítséget kérők száma is megemelkedett 12-re (5,02%), munkanélküliség miatt pedig öten (2,29%) telefonáltak. 2009 első félévében a következő típusú segítségeket várták a hívók a telefonszolgálatától a segítő beszélgetés során: az anyagi problémával küzdő, illetve az ő ügyükben telefonáló segítők nagy számban ismételten leginkább elhelyezésben (106 eset; 48,6%), illetve tájékoztatásban (74 eset; 33,94%) szerettek volna segítséget kérni az OKIT munkatársaitól. Az anyagi okok miatt elhelyezést igénylők száma 106-ra emelkedett. Konkrét anyagi segítséget vártak 31-en (14,22%), meghallgatást négyen (1,83%). Jelzést ebben a félévben nem szeretett volna senki kérni az OKIT segítőtől. A lakhatási problémákkal küzdők legnagyobb arányban, hasonlóan az előző félévhez, elhelyezésben való segítségnyújtást (82) és tájékoztatást (31) kértek. A szegénység miatt telefonálók leginkább konkrét anyagi segítséget vártak (24), kevesebben tájékoztatást (16) és elhelyezést (6). Az uzsorahitel-problémával szembesülők részben elhelyezés (6) miatt keresték fel a telefonszolgálatot, részben tájékoztatást kérve (6), a banki hitellel kapcsolatban telefonálók részben anyagi segítséget (3), részben tájékoztatást (10), részben meghallgatást (1) igényeltek. A munkanélküliek tájékoztatást (3) és meghallgatást (2) szerettek volna kapni.

Összefoglalás, értékelés

Az adatgyűjtés során nehézségekbe ütköztünk, ami egyfelől a telefonszolgálat működésének alapelveiből, az anonimitásból adódik, másfelől abból, hogy csupán a már rögzített segítő beszélgetések tartalmait tudtuk elemezni, amelyek nem egyforma részletességgel tartalmaztak minden feltett kérdésünkre információkat, ezért több olyan terület is maradt, ahol csak részben kaptunk válaszokat a kérdéseinkre. Valódi, mély következtetéseket levonni az itt közölt adatokból tehát nehéz, mégis törekszünk arra, hogy a lehetőségekhez mérten egységes képet vázoljunk az elinduláskor megfogalmazott kérdésekkel kapcsolatosan.

Először az összes magánszemélytől érkező hívást vizsgáltuk a hívók neme és kora szerint. Látható volt, hogy 2008 első félévéhez képest összességében mintegy 800-zal több hívás érkezett a következő két félévben, ez megközelítőleg 42%-os növekedést jelent. A női hívók száma minden félévben növekedett, 1444-ről először 1894-re, majd 2005-re. Minden félévben

a felnőtt korú hívók száma volt a legmagasabb, mindhárom félévben meghaladta a 90%-ot. Ezzel együtt a gyermekkorú hívók aránya közel 6%-ra emelkedett az utolsó vizsgált félév során, az időskorú hívók száma pedig csökkent.

A hívók gazdasági aktivitását vizsgálva láthattuk, hogy különösen 2008 második félévében nagyon kevés információ állt a rendelkezésünkre a naplóbejegyzéseket figyelembe véve. Azokat az eseteket vettük alapul, ahol találtunk erre vonatkozó adatokat. Általánosságban azt állapíthatjuk meg, hogy míg 2008 első félévében még 50% körül volt a foglalkoztatottak aránya, ez az arány a következő félévekben fokozatosan csökkent, ezzel együtt pedig a gyesen/gyeden lévő kismamák aránya minden félévben növekedett, 2009 első félévében már a hívók 37,76%-át tették ki. Külön megvizsgáltuk a bántalmazottak és a bántalmazók gazdasági aktivitásával kapcsolatos információkat. A bántalmazottakra vonatkozóan jóval több adat állt rendelkezésünkre, mint a bántalmazókkal összefüggésben. Azt tapasztaltuk a vizsgált félévek során, hogy a foglalkoztatottak aránya a bántalmazottak körében fokozatosan csökkent 24%-ról 22%-ra, míg a gyesen/gyeden lévők aránya minden félévben emelkedett, 35%-ról közel 50%-ra. A bántalmazókat tekintve még kevesebb adat állt rendelkezésre a gazdasági aktivitásukra vonatkozóan. Ahol sikerült információkra lelnünk, ott azt találtuk, hogy mindegyik vizsgált félévben 50%-hoz közelített az aktív korú munkanélküliek aránya, a foglalkoztatottak aránya igen kismértékben csökkent, a rokkantaké emelkedett, míg az öregségi nyugdíjasok aránya kb. azonos szinten maradt (6% körül).

Arra vonatkozóan, hogy a hívók előzetesen milyen intézményekkel álltak kapcsolatban, szintén 2008 második félévében találtuk a legkevesebb adatot. Míg azonban 2008 első és második félévében azt tapasztaltuk, hogy az OKIT-ot felkereső hívóknak korábban már volt valamilyen intézménnyel kapcsolatuk, 2009 első félévében már közel 60%-ukról nem lehetett ezt elmondani. Akik kapcsolatban álltak valamilyen intézménnyel, azoknak főképpen a szociális ellátórendszerrel, illetve a gyermekvédelmi intézményrendszerrel volt korábban dolguk. Azt is megfigyeltük, hogy a telefonszolgálathoz forduló férfiak ezt megelőzően jóval kisebb arányban kerestek fel problémájukkal valamilyen intézményt, mint a nők.

A hívók egészségi állapotát vizsgálva szintén korlátozottan álltak rendelkezésünkre adatok. Míg 2008 első félévében a hívóknak még több mint 60%-a egészségesnek tartotta magát, addig 2009-re ez 53%-ra csökkent azokon a hívásokon belül, ahol találtunk az egészségi állapotra vonatkozóan adatokat. A pszichés zavarokkal küzdők aránya 25%-ról 40% körülire emelkedett, a valamilyen szenvedélybetegséggel küzdő hívók aránya kismértékű volt mindhárom félévben.

2008 első félévéhez képest 2008 második félévében közel 900-zal, míg 2009 első félévében már mintegy 1000-rel több hívás érkezett a szolgálathoz, ebbe beleértendőek a magánszemélyektől, valamint az intézmények részéről érkező hívások egyaránt. Az intézményektől érkezett hívások aránya fokozatosan emelkedett, 2009 első félévében már 26,59%-ot tett ki. Mindegyik félévben családi problémák miatt keresték fel a legtöbben a telefonszolgálatot, amelyek kb. megegyeztek az egyes félévek vonatkozásában (900 körüli értékük volt). Családon belüli erőszak következtében a legtöbb elhelyezésre 2009 első félévében került sor, összesen 196 esetben, az összes elhelyezések száma 230 volt, ami messze meghaladta az előző félévek elhelyezési adatait. A jelzések és az esetekkel kapcsolatos visszajelzések száma szintén emelkedett minden félévben. A pszichiátriai problémák száma 2009 első félévben 2008 első félévhez viszonyítva közel háromszorosára nőtt. A hívókkal legtöbbször segítő beszélgetés történt, 2009 első félévében 2008 első félévéhez képest pontosan 778 esettel emelkedett ez a szám is.

A családon belüli erőszak eseteit elemezve először a bántalmazás formáinak előfordulását vizsgáltuk. Azt tapasztaltuk, hogy a családon belüli erőszak áldozatai minden vizsgált félév során 90% fölött nők voltak. Mindegyik félévben fizikai bántalmazás miatt keresték fel legtöbbször az OKIT-ot. Szám szerint ezt követte a különféle bántalmazások együttes előfordulása, majd a lelki erőszak. Kisebbségi arányban fordultak a hívók segítségért verbális erőszak, valamint gazdasági-társadalmi erőszak miatt. Végül 2008 első félévéhez képest 2008 második és 2009 első félévében emelkedett a szexuális bántalmazás miatt segítséget kérők száma. Egyre növekvő arányban számoltak be a hívók felnőtt nő bántalmazásáról, arányaiban ezt követik a felnőtt nő és gyermek együttes bántalmazása kapcsán érkezett hívások. A fiatal lányok körében a szexuális bántalmazás aránya viszonylag magas volt mindegyik félévben, az összes szexuális bántalmazás tekintetében szintén nagyarányú volt a fiatal lányok ellen irányuló szexuális bántalmazás. Mindhárom vizsgált félév során azt tapasztaltuk, hogy a legtöbb esetben a bántalmazott a bántalmazó házastársa vagy élettársa volt a hívás idejében. A bántalmazottak többsége házas- vagy élettársi kapcsolatban élt, s legtöbbszörnek egy vagy két gyermeke volt.

A bántalmazottak a legtöbb esetben nem tettek feljelentést bántalmazójukkal szemben, némi növekedést mutatott azoknak a száma, akik nem tettek feljelentést, de későbbiekben szeretnék tenni. Csökkent viszont azoknak a száma, akik nem tettek feljelentést, és nem is szeretnék. Hasonló nagyságú volt azoknak az eseteknek a száma, amelyeknél történt rendőri intézkedés a helyszínen.

A bántalmazottak és a bántalmazók egészségi állapotának összevetésénél azt találtuk, hogy a bántalmazott nők 50% fölötti arányban egészségesnek mondták magukat, míg a bántalmazók körében viszonylag nagy arányban voltak alkoholproblémákkal küzdők. Ezzel szemben a bántalmazottak körében viszonylag csekély számban voltak szenvedélybetegségek. A bántalmazókra vonatkozóan jóval kevesebb adat állt rendelkezésünkre az egészségi állapotot illetően.

A bántalmazottak segítőitől érkező hívásoknál külön vizsgáltuk az intézményekből és a magánszemélyektől érkező eseteket. Az intézményi hívások közül kiemelkedően sok érkezett családsegítő szolgálatoktól, majd gyermekjóléti szolgálatoktól, családok átmeneti otthonaiból. A bántalmazottak természetes segítőit tekintve leggyakrabban családtagok, rokonok voltak a hívók.

Az anyagi jellegű problémák tekintetében a legtöbb hívás magánszemélyektől érkezett, leginkább nők köréből. Legnagyobb arányban lakhatási problémákkal küzdők kerestek segítséget, de megjelentek a banki hitellel és az uzsorahitellel kapcsolatos gondok miatt telefonálók is. Anyagi problémák kapcsán legtöbbször elhelyezésben szerettek volna segítséget kérni a rászorulóknak.

Hipotézisünket csak részben tudtuk igazolni: a gazdasági válság kezdetekor ugyan az OKIT-hoz forduló hívók száma nagymértékben emelkedett, arra azonban nehéz egyértelmű választ adni, hogy ez csupán a gazdasági válsággal van összefüggésben, vagy más tényezők is hozzájárultak az esetszám növekedéséhez. A családon belüli erőszak eseteinek száma nem emelkedett, viszont az összes esetben belül növekedést mutatott a pszichés problémák jelenléte, és kismértékben az anyagi jellegű problémák említésének száma is nőtt. A pszichés problémával jelentkező hívók számának emelkedése mögött is többféle ok húzódhat meg, amelyek összefüggésben állhatnak az egzisztenciális bizonytalanság érzésével. Ezt azonban

jelen kutatásunkban bizonyítani nem tudjuk, ezért fontosnak tartunk további kutatásokat ezen a területen.

Felhasznált irodalom

- Babbie, Earl: (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata (hatodik átdolgozott kiadás) Balassi kiadó, Budapest.
- Családon belüli erőszak és bűnelkövetés. A családon belüli erőszak jelenségének kutatása női és férfi fogvatartottak körében – kutatási összefoglaló. Magyarországi Női Alapítvány, 2005.
- Evans, Patricia (2004): Szavakkal verve... Szóbeli erőszak a párkapcsolatokban. Háttér Kiadó–NANE Egyesület, Budapest.
- Gyurkó Szilvia (2009): Gyermekbántalmazás, veszélyeztetett gyermekek. In: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve. I. (szerk.: Borbíró Andrea és Kerecsi Klára). Forrás: http://bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/tamop_tk_1_alt+gyfk.pdf
- Herman, Judith Lewis (2003): Trauma és gyógyulás. Háttér Kiadó–Kávé Kiadó–NANE Egyesület, Budapest.
- KSH Statinfo, STADAT – Módszertan – 2.1 Foglalkoztatás, munkaerő, keresetek. Forrás: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/modsz/modsz21.html>
- Morvai Krisztina (1998): Terror a családban. A feleségbántalmazás és a jog. Budapest, 1998., Kossuth Könyvkiadó
- Miért marad? – Feleség- és gyermekbántalmazás a családban. NANE Egyesület, Budapest, 2006.
- Nők joga: ENSZ Egyezmény a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről. ÖnKorPress Kiadó, Budapest, 2003.
- Szerepváltozások. Jelentés a nők helyzetéről 1997. (Szerk.: Lévai Katalin és Tóth István György). TÁRKI és Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkársága.
- Szöllősi Gábor (2004): A családon belüli erőszak differenciáltsága (Különbségek a nevek, a felfogások és a helyzetek szintjén), kézirat. Forrás: bunmegelozes.easyhosting.hu/szakmai/szollosi_gabor_tanulmany.doc –
- Tóth Olga (1999): Erőszak a családban. Budapest, TÁRKI /TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok, 12./.
- Tóth Olga (2003): A családon belüli, partner elleni erőszak. Századvég. Új foly. 10. 2003. 27. p. 101–115. Forrás: <http://www.equalgender.eu/img/HU/file/tothoszerk.pdf>
- Virág György (szerk.) (2005): Családi iszonyok. KJK–KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó kft, Budapest.
- Zelenák József (1995): A segítő beszélgetés gyakorlata – mentálhigiéné kortárssegítő – ifjúságsegítő hallgatók részére, kézirat.